

BLISSKIELEN KÄYTTÖ SUOMESSA JA RUOTSISSA

Tuija Nieminen ja Taija Seppälä
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Nieminen, Tuija & Seppälä, Taija. Blisskielen käyttö Suomessa ja Ruotsissa. Kevät 2017, 65 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyö tavoitteena oli saada tietoa blisskielen käytöstä Suomessa ja Ruotsissa ja kartoittaa blisskielen käyttäjämääriä. Tutkimus on tehty Bliss-portin tilauksesta. Tutkimuksessa kartoitettiin, kuinka paljon käyttäjiä kummassakin maassa on ja kuinka hyvin puhevamma-alan ammattilaiset tuntevat blisskommunikointia. Tavoitteena oli myös selvittää, muuttuuko blisskäyttäjien määrä.

Opinnäytetyö on määrällinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä. Kysely lähetettiin Suomeen ja Ruotsiin puhevamma-alan ammattilaisille. Vastauksia tuli yhteensä 138, joista 111 Suomesta ja 27 Ruotsista. Tulokset analysoitiin tilastollisen päättelyn avulla.

Kyselystä ilmeni, että blisskieltä käytetään Ruotsissa enemmän kuin Suomessa. Blisskielen käyttö on vähentynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana molemmissa maissa. Suomessa harva puhevamma-alan ammattilainen osaa käyttää blisskieltä tai ylipäätään käyttää sitä työssään. Monet Suomen puhevamma-alan ammattilaiset eivät tunne alan etujärjestöä, Bliss-porttia. Bliss Online -sivusto on Ruotsin puhevamma-alan ammattilaisille tutumpi kuin Suomen puhevamma-alan ammattilaisille. Blisskielestä tarvittaisiin lisää tietoa puhevammaisten parissa työskenteleville henkilöille.

Asiasanat: blisskieli, puhevammaisuus, AAC-menetelmät, graafinen kommunikointi

ABSTRACT

Nieminen, Tuija and Seppälä, Taija. Using of Blissymbols in Finland and in Sweden. 65 p., 3 appendices. Language: Finnish. Spring 2017. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter.

The taking-off point of this thesis was to compare the number of Blissymbols users and professionals in Finland and in Sweden. This thesis was ordered by the Finnish Bliss working group BlissPortti. The aim was also to find out if the number of Blissymbols users was changing.

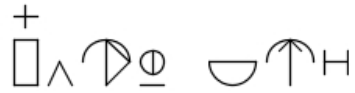
The thesis was a quantitative survey and the data was collected by a Webropol-questionnaire. The questionnaire was sent to professionals that are working with speech impaired persons in Finland and in Sweden. 138 replies were collected, of which 111 from Finland and 27 from Sweden. The data was analyzed using inferential statistical methods.

The major results can be summarized as follows. The number of Blissymbols users in Sweden is more than in Finland and the use of Bliss has decreased in both countries during the ten past years. The Bliss Communication is not known by a majority of professionals working with speech impaired persons. Also Bliss-portti was not well known among Finnish professionals. The Bliss Online -website was more familiar to Swedish than to Finnish professionals. In conclusion, it can be said that more information about Bliss is needed.

Keywords: Blissymbols, communication disorders, AAC, graphical communication

TIIVISTELMÄ BLISSKIELELLÄ

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

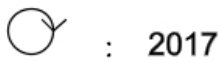
Koulutusohjelma : Viittomakieli ja tulkkaus

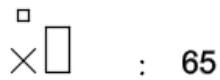
Tekijät : Tuija Nieminen ja Taija Seppälä

Opinnäytetyön nimi : Blisskielen käyttö Suomessa ja Ruotsissa

Vuosi : 2017

Sivumäärä : 65

Liitteiden määrä : 3

✓ □∧⊕⊖ ⊕ ⋀ ⋁ □∑ □?|♥ .

Tämä opinnäytetyö on tehty Bliss-portin pyynnöstä .

+ ⊕⊖⊕ >> ⊕ ⋆ ⋀ ✓ ,

Tutkimuksen tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä ,

”∧ ⊕∑ ⋆ □ ⊕⊖⊕ + □ ⊕₃♙ ,

miten blisskieltä käytetään Suomessa ja Ruotsissa ,

+ ?× ⊕∑ ⊕⊖ + ⊕⋆⊖ ⊕ ✓ ⊕_x .

ja kuinka monta blisskielen käyttäjää ja ammattilaista on näissä maissa .

+ ⊕⊖⊕ □ ⋆ □?|>>∨ # ⊖ Webropol .

Tutkimuksen materiaali kerättiin kyselynä internetissä Webropol -ohjelmalla .

□?|>>∨ ⊕⊖⊕ → >| ⊕⊖⊕ + >| ⊕₃♙ >| ⊕⋆⊖ ,

Kysely lähetettiin Suomeen ja Ruotsiin ammattilaisille ,

”⊕ ⋆ ⋀ | | ⊖ + .

jotka työskentelevät puhevammaisten kanssa .

□_x? ⊕ 111 ⊕⊖⊕ + 27 ⊕₃♙ , ⊕_v+| 138 .

Vastauksia saatiin 111 Suomesta ja 27 Ruotsista , yhteensä 138 .

Tutkimuksen tulos oli , että blisskieltä käytetään enemmän Ruotsissa

kuin Suomessa . Suomessa monet ammattilaiset ,

jotka työskentelevät puhevammaisten henkilöiden kanssa ,

eivät osaa blisskieltä tai eivät tiedä Bliss-porttia .

Asiasanat : bliss , puhevammaisuus , AAC-menetelmät

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	8
2 PUHEVAMMAISUUS JA KUNTOUTUS	10
2.1 Puheterapia	10
2.2 Kommunikatio-ohjaus	11
3 AAC-MENETELMÄT	12
3.1 Graafinen kommunikointi	12
3.2 Blisskieli	12
3.2.1 Blisskielen rakenne	14
3.2.2 Bliss-portti – Bliss-porten	16
4 KOMMUNIKOINNIN APUVÄLINEET	18
4.1 Manuaaliset apuvälineet	18
4.2 Tekniset apuvälineet	20
4.3 Apuvälineiden eri käyttötavat	21
5 KYSELY PUHEVAMMA-ALAN AMMATTILAISILLE	22
6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	24
6.1 Vastaajien analysointi	25
6.2 Käyttäjämäärien vertailu	32
6.3 Alan järjestöjen tunnettuus	39
7 POHDINTA	41
LÄHTEET	45
LIITTEET	48
Liite 1: Tutkimuskirje	48
Liite 2: Kysely Suomessa työskenteleville ammattilaisille	50
Liite 3: Kysely Ruotsissa työskenteleville ammattilaisille	61

1 JOHDANTO

Blisskieli on kansainvälinen symbolikieli, jota käytetään puhetta tukevana ja korvaavana kommunikointimenetelmänä. Tämä opinnäytetyö on Bliss-portin tilauksesta tehty kartoitus blisskielen käytöstä. Bliss-portti on Suomessa toimiva blissyhteistyöryhmä. Tässä työssä vertailemme blissien käyttöä Suomessa ja Ruotsissa ja pohdimme, mistä mahdolliset erot johtuvat.

Tämän kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana oli huoli siitä, että Suomessa blisskommunikaatiota tunnetaan yleisesti hyvin vähän ja sen käyttö vähenee. Ruotsissa bliss-symbolit ovat aktiivisemmassa käytössä ja aiheesta on myös tutkimuksia. (Michaela Holm, henkilökohtainen tiedonanto 26.1.2017) Tarkoituksenamme oli selvittää, kuinka paljon blissien käyttäjiä on Suomessa ja Ruotsissa ja paljonko kummassakin maassa on kommunikointimenetelmän taitavia ammattilaisia.

Blisskäyttäjien määrästä Suomessa ei ole ajankohtaista tietoa (Papunet 2015a). Vuonna 1993 tehdyn kartoituksen mukaan Suomessa oli arviolta 150 blisskielen käyttäjää (Raveikko 2011). Bliss-porttia koordinoivan Folkhälsanin puheterapeutti Michaela Holmin (henkilökohtainen tiedonanto 26.1.2017) mukaan ihmisiä kiinnostaa blisskielen käyttö Suomessa nykypäivänä. Koska tietoa blisskielen käyttäjämääristä ei ole, he eivät Bliss-portissa voi vastata kiinnostuneiden ihmisten kysymyksiin täsmällisesti.

Bliss-portti toivoi saavansa määrällistä tietoa siitä, miten paljon blissejä käytetään Suomessa suhteessa muihin maihin. Rajasimme tämän kartoituksen koskemaan vain Suomea ja Ruotsia, sillä tutkimuksen tekeminen useammassa valtiossa olisi vaatinut enemmän työtunteja kuin mitä meillä oli tämän opinnäytetyön puitteissa käyttää. Bliss-portti on kaksikielinen järjestö (Papunet 2016a), joten ruotsi oli luonteva valinta toiseksi työkieleksi tutkimusta tehtäessä.

Keräsimme tutkimusaineiston Webropol-verkkokyselyllä, jonka kohdejoukon rajasimme puhevammaisten parissa työskenteleviin ammattilaisiin. Kysyimme

puhevamma-alan ammattilaisilta muun muassa, osaavatko he kommunikoida blisseillä ja kuinka monta blissejä käyttävää asiakasta heillä ja heidän työtovereillaan on. Suomeen lähetimme kaksikielisen kyselyn ja Ruotsiin ruotsinkielisen.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tiedottaa blisskielestä ja vahvistaa sen asemaa Suomessa. Kyselytutkimuksemme muistutti puhevamma-alan ammattilaisia blisskommunikaatiosta ja toivottavasti innosti käyttämään sitä. Työn epäsuorana tavoitteena on lisätä yhteistyötä puhevamma-alan ammattilaisten välillä sekä kansallisesti että Suomen ja Ruotsin välillä. Yhteistyöstä voi seurata ajatusten vaihtoa ja blissien käyttöideoiden jakamista.

Opinnäytetyötä tehdessä pääsimme syventämään tietämystämme kommunikointimenetelmästä, josta meillä ei ollut paljoa ennakkotietoa. Koulutuksessamme blisskielen peruskurssi järjestettiin vasta tämän työn tekemisen loppuvaiheessa keväällä 2017. Tulevina puhevamma-alan ammattilaisina haluamme olla edistämässä kommunikoinnin yhdenvertaisuutta ja levittää tietoa blisskielestä.

2 PUHEVAMMAISUUS JA KUNTOUTUS

Puhevammaisuuden syynä voi olla synnynnäinen tai myöhemmällä iällä saatu sairaus tai vamma, joka aiheuttaa puheen tuottamisen tai ymmärtämisen vaikeuden. Henkilöllä voi olla lisäksi myös vaikeus lukea tai kirjoittaa. Puhevammaiset kommunikoivat puhetta tukevilla ja korvaavilla kommunikointimenetelmillä ja mahdollisesti käyttävät kommunikoinnin apuvälinettä. (Kehitysvammaliitto 2015.)

Puhevammaisten henkilöiden tuen tarve kommunikoinnissa on yksilöllistä ja joillekin puhetta korvaavien menetelmien käyttö voi olla väliaikaista. Ihmiset kommunikoivat aina vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointimenetelmää käytettäessä puhevammaisen henkilön kommunikointikumppanilla on merkittävä rooli vuorovaikutuksen ylläpitäjänä. Hänen tulee hallita puhevammaisen käyttämät kommunikointimenetelmät ja olla aktiivisesti sekä viestin vastaanottaja että lähettäjä. (Salminen 2010, 99–100.)

Puheterapia ja kommunikaatio-ohjaus ovat puhevammaisille tarjottavan kuntoutuksen muotoja, joita käsittelemme tässä luvussa. Opinnäytetyössä käytämme käsitettä puhevamma-alan ammattilaiset. Tarkoitamme sillä kaikkia puhevammaisten henkilöiden parissa työskenteleviä ammattilaisia, kuten puheterapeutteja, erityisopettajia, tulkkeja, hoitajia ja ohjaajia.

2.1 Puheterapia

Puheterapia on lääkinällistä kuntoutusta, jota Suomessa antaa laillistettu puheterapeutti. Se voi sisältää tutkimuksia, kuntoutuksen suunnittelua, yksilö- ja ryhmäterapien järjestämistä sekä läheisten ohjausta ja konsultointia. Puheterapeutti on mukana myös puhetta tukevien ja korvaavien kommunikointikeinojen ja -apuvälineiden suunnittelussa ja ohjauksessa. Puheterapian tavoitteena on asiakkaan toiminta- ja kommunikointikyvyn parantaminen. Kielellisesti vaikea-

vammaiset henkilöt ovat erikoissairaanhoidon asiakkaita ja Kela vastaa heidän kuntoutuksestaan. (Puheterapeuttiliitto i.a.)

2.2 Kommunikaatio-ohjaus

Kommunikaatio-ohjaus on puhevammaisen henkilön lähi-ihmisille sopeutumisvalmennuksena annettavaa ohjausta puhevammaisen henkilön kommunikoinnista. Se voi olla esimerkiksi tukiviittomaopetusta tai kommunikointivälineen käytön harjoittelua asiakkaan kotona tai jossain muussa toimintaympäristössä. Kommunikaatio-ohjaus on terveydenhuollon kuntoutusta täydentävä palvelu, jonka kustantaa kunnan sosiaalitoimi. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2015.)

3 AAC-MENETELMÄT

Termi AAC-menetelmät tulee englanninkielestä (Augmentative and alternative communication) ja tarkoittaa puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointimenetelmiä. Puhetta tukevaa kommunikointimenetelmää käytetään, kun puhetta halutaan edistää tai täydentää ja samalla voidaan antaa vaihtoehtoinen ilmaisukeino ihmiselle, joka ei alakaan puhua. Puhetta korvaavaa kommunikointimenetelmää käytetään, kun ihminen kommunikoi muulla tavoin kuin puheella. Ihminen voi esimerkiksi ilmaista itseään kirjoittamalla, viittomalla tai kuvasymboleilla puhumisen sijaan. (von Tetzchner & Martinsen 2014, 20.)

3.1 Graafinen kommunikointi

Puhetta tukeva ja korvaava graafinen kommunikointi tarkoittaa visuaalisuuteen perustuvien välineiden käyttöä eli asiat ilmaistaan käyttäen graafisia merkkejä. Graafista kommunikointikeinoa käytettäessä sanasto on näkyvässä, jolloin puhevammaisen pystyy valitsemaan sen, mitä hän haluaa sanoa, edessä näkyvältä sanastolta. Graafisessa kommunikoinnissa käytetään apuvälineitä, jolloin sanasto on rajattava johonkin välineeseen jolloin se ei ole niin kattava kuin siinä tilanteessa, jossa käytössä olisi esimerkiksi viittomat ja jossa apuvälinettä ei tarvita. (Trygg 2010, 27.)

3.2 Blisskieli

Blisskieli on kansainvälinen merkkijärjestelmä, jolla on oma kielioppi. Blisskielissä graafiset symbolit korvaavat sanat ja kieliopilliset muodot. Charles Bliss loi blisskielen toisen maailmansodan jälkeen 1940-luvulla ajatuksenaan edistää maailmanrauhaa. Hän halusi luoda kielen, jolla kaikki eri kielillä puhuvat voisivat kommunikoida keskenään. Silloin ei tulisi konfliktitilanteita eikä uusia sotia. (Huuhtanen 2011, 73.)

Vuonna 1971 blisskieli löydettiin motorisesti vammaisten lasten kommunikointiin Kanadassa (Huuhtanen 2011, 73). Suomeen bliss-symbolit ovat tulleet Ruotsin kautta 1970-luvun lopulla. Suomalainen puheterapeutti Gitta Lönnqvist tutustui bliss-symboleihin Ruotsissa ja otti ne käyttöön CP-vammaisen asiakkaansa Leo Leppälän kanssa hyvällä menestyksellä. (Nylund 2017.) Folkhälsan piti Suomen ensimmäisen blisskurssin vuonna 1979, minkä jälkeen blissien käyttö alkoi lisääntyä Suomessa (Huuhtanen 2011, 73).

Blisskieltä käyttävät pääasiassa vakavasti puhe- ja liikuntavammaiset henkilöt (ISAAC Sverige 2015a). Suomessa blissien suurin käyttäjäryhmä on ollut puhevammaiset CP-vammaiset henkilöt. Blisskielellä voi ilmaista kokonaisia lauseita, ja kieliopillisen logiikkansa puolesta se soveltuukin hyvin lausetasoiseen ilmaisuun, toisin kuin kuvakommunikointi (Raveikko 2011, 82).

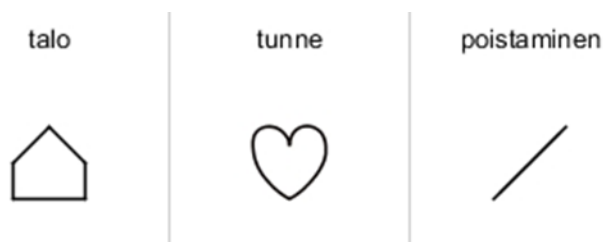
Nykyään bliss-symboleja käytetään puhutun kielen sanajärjestyksen mukaan tai blisskielen kansainvälisen kieliopin mukaisesti riippuen käyttäjän tarpeista ja taidosta (Nylund 2017). Yksittäisiä bliss-symboleja voidaan myös käyttää kuvien rinnalla esimerkiksi kommunikointikansiossa (Papunet 2015a). Vaikka blisskielen logiikan opettelu vie aikaa ja vaatii kognitiivista kykyä, käytännön kokemukset osoittavat, että blisskielellä on suuri merkitys lukemaan ja kirjoittamiseen opettelussa (Nylund 2017).

Tämän opinnäytetyön nimessä käytämme sanaa blisskieli, koska emme tutki neet ainoastaan yksittäisten bliss-sanojen käyttöä. Työssä käytämme blisskielestä myös muitakin termejä. Blisskieleen kuuluvat bliss-sanat, apumerkit ja kielioppi, joka voi olla ympäristössä puhutun kielen mukainen tai blisskielen oman sanajärjestyksen mukainen. Bliss-symbolit puolestaan ovat blisskielen sanoja. Kun puhumme blisskielen osien käytöstä kommunikoinnissa, käytämme termejä bliss tai blissit. Blisskommunikointiin kuuluu blisskielen tai bliss-symbolien käyttäminen kommunikointimenetelmänä.

3.2.1 Blisskielen rakenne

Blisskielen sanat muodostuvat erilaisista symboleista ja apumerkeistä, jotka ovat geometrisiä peruskuvioita, kaaria ja pisteitä. Merkkien muodon lisäksi niiden koko ja sijainti vaikuttavat niiden merkitykseen (Huuhtanen 2011, 73.) Blisskielessä on noin 100 erilaista perussanaa eli avainsymbolia. Bliss-symboleja yhdistelemällä saadaan luotua rajattomasti erilaisia kieliopillisia ilmaisuja. Visuaalisesti blisskieli on selkeä ja sitä on helppo lukea, sillä kirjoitusäännöt määrittelevät, kuinka kauas symboli tai sana kirjoitetaan suhteessa edellisiin. (Nylund 2017.)

Shirley Mc Naughtonin (1985) mukaan symboleita on kolmea tyyppiä: kuvanomaisia, käsitteellisiä ja sovittuja symboleita (Huuhtanen 2011, 73). Kuvanomainen symboli esittää kuvaamaansa kohdetta (esimerkiksi symboli talo) kun taas käsitteellinen symboli kuvastaa kohdettaan ajatuksen tasolla, kuten sydämen muotoinen symboli tunne. Sopimuksenvaraiset symbolit ovat muodoltaan mielivaltaisia, eikä niillä ole yhteyttä kohteeseensa. Esimerkiksi oikealle kallistunut vino viiva merkitsee poistamista (Kuva 1).

KUVA 1. Esimerkit bliss-symbolityypeistä

Symboleja yhdistelemällä saadaan luotua rajattomasti uusia käsitteitä, yhdys-symboleita. Kun otetaan symboli talo ja liitetään siihen perään tunne, saadaan bliss-sana koti (Kuva 2).

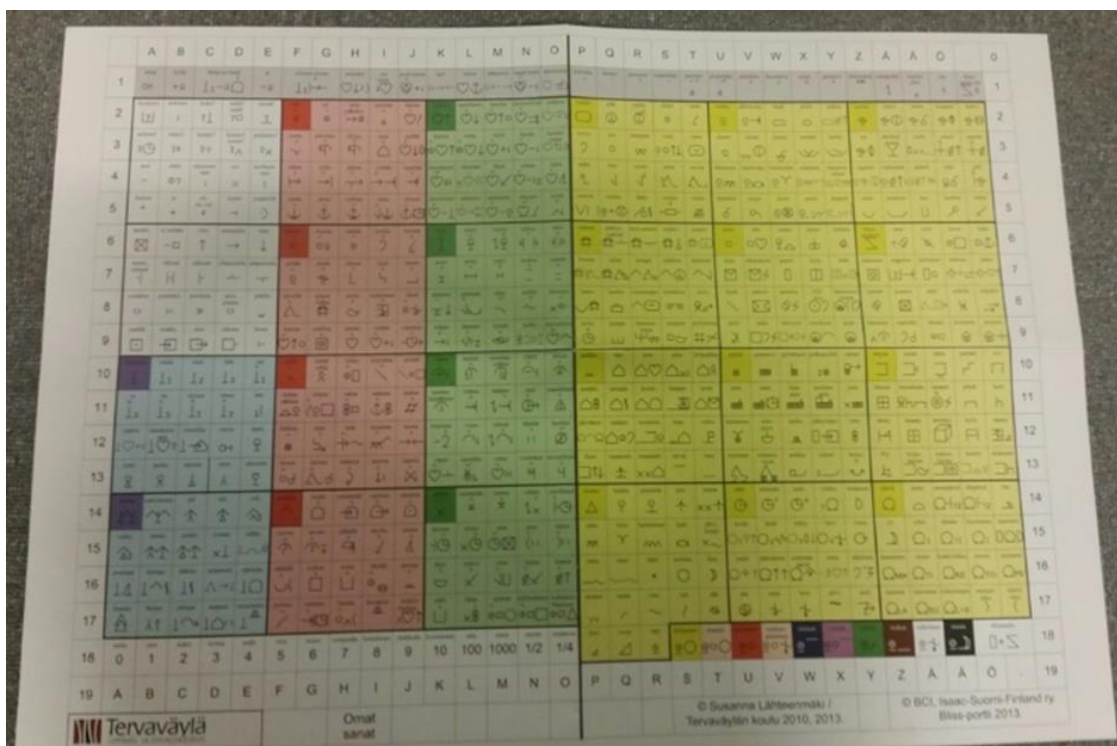
koti

KUVA 2. Esimerkki yhdyssymbolista blisskielessä

Kuten kaikki elävät kielet, myös blisskieli kehittyy ja uudistuu. Blissejä on mahdollista käyttää luovasti ja kehitellä omia sanoja. Kansainvälinen järjestö Blissymbolics Communication International (BCI) kehittää blisskieltä erityisesti AAC-menetelmänä. BCI-AV (Blissymbolics Communication International - Authorized Vocabulary) on BCI:n ylläpitämä virallinen bliss-symbolirekisteri, jossa on tällä hetkellä yli 5000 standardoitua bliss-symbolia ja bliss-sanaa. (Blissymbolics Communication International i.a.)

Pohjoismaisen mallin mukaisessa blisstaulussa, joka on yksi blisskommunkoinnin apuvälineistä, eri luokkiin kuuluvat symbolit merkitään eri taustavärillä (Kuva 3). Värit helpottavat symbolien löytämistä ja luokittelua. Bliss-symbolit ovat mustia ja taustavärit pastellinsävyisiä. (Huuhtanen 2011, 77) Valkoisella pohjalla on pikkusanoja, kuten prepositiot ja kysymyssanat. Sinisellä merkityt sanat ovat henkilöitä tai pronomineja ja punaiset ilmaisevat toimintaa. Vihreätaustaiset ovat kuvailevia käsitteitä. Nimeävät sanat, joita taulussa on eniten, on merkitty keltaisella. Edellä mainittujen lisäksi taulun yläreunassa on harmaa rivi sosiaalisia ilmaisuja ja apumerkkejä. Kommunikointikansioiden yleistettyä blissien taustavärisysteemi on otettu käyttöön myös kuvakansioihin (Nylund 2017).

KUVA 3. Pohjoismaisen mallin mukainen blisstau

3.2.2 Bliss-portti – Bliss-porten

Bliss-portti – Bliss-porten on kansallinen yhteistyöryhmä, joka ajaa blisskielen asemaa Suomessa, järjestää koulutuksia ja on yhteistyössä kansainvälisten blisstojimijoiden kanssa. Bliss-portin toiminta on kaksikielistä, ja sitä koordinoi Folkhälsan. (Papunet 2016a.) Tällä hetkellä ryhmän toiminta ei ole kovin aktiivista, sillä jäsenet ovat mukana oman työnsä ohella. Toiminta keskittyy vuosittaisiin kokoontumisiin sekä mahdollisesti kansainvälisissä BCI-paneelitapaamisissa edustamiseen. Folkhälsanin kommunikaatiokeskuksen ja Bliss-portin toimintaa rahoittaa Raha-automaattiyhdistys. (Michaela Holm, henkilökohtainen tiedonanto 26.1.2017.)

Bliss-porttia edeltänyt Suomen Bliss-yhdistys Finlands Bliss-förening perustettiin vuonna 1980. Yhdistys oli merkittävästi mukana kehittämässä bliss-symboleita ja kommunikointia niiden avulla. Yhdistys liittyi ISAAC Suomi-Finland ry:hyn vuonna 1992 ja oli mukana blisstojimikuntana. Kun ISAAC Suo-

mi-Finland ry:n toiminta loppui vuoden 2010 lopussa, perustettiin Bliss-portti – Bliss-porten. (Huuhtanen 2011, 73.)

Ruotsissa toimiva järjestö ISAAC Sverige on kansainvälisen ISAAC-organisaation (International Society for Augmentative and Alternative Communication) jäsen. Järjestön tavoitteena on levittää tietoa AAC-menetelmistä ja työskennellä puhevammaisten henkilöiden hyväksi. (ISAAC Sverige 2015b.) Blissymbolics Communication International (BCI) on kansainvälinen voittoa tavoittelematon järjestö, joka kehittää blisskieltä erityisesti AAC-menetelmänä. BCI:n pääpaikka sijaitsee Ruotsissa. (Blissymbolics Communication International i.a.)

4 KOMMUNIKOINNIN APUVÄLINEET

Joidenkin AAC-menetelmien käyttöön tarvitaan kommunikoinnin apuvälineitä. Apuvälineet voidaan luokitella kahteen ryhmään: ei tekniikkaa sisältäviin eli manuaalisiin ja tekniikkaa sisältäviin kommunikoinnin apuvälineisiin. (Ohtonen, Huuhtanen & Yläne 2010, 100.)

Blissejä käytetään kommunikointitaululla, -kansiolla tai teknisellä apuvälineellä, kuten puhelaitteella tai tietokonepohjaisella kommunikointiohjelmalla (Papunet 2016b). Jonkin kommunikoinnin apuvälineen käyttö ei estä muiden käyttöä, vaan välineitä voidaan käyttää rinnakkain. Esimerkiksi tietokonepohjaisen kommunikointiohjelman kanssa käyttäjällä on oltava myös kommunikointikansio. (Ylätupa, Huuhtanen, Ohtonen & Roisko 2011, 87.)

4.1 Manuaaliset apuvälineet

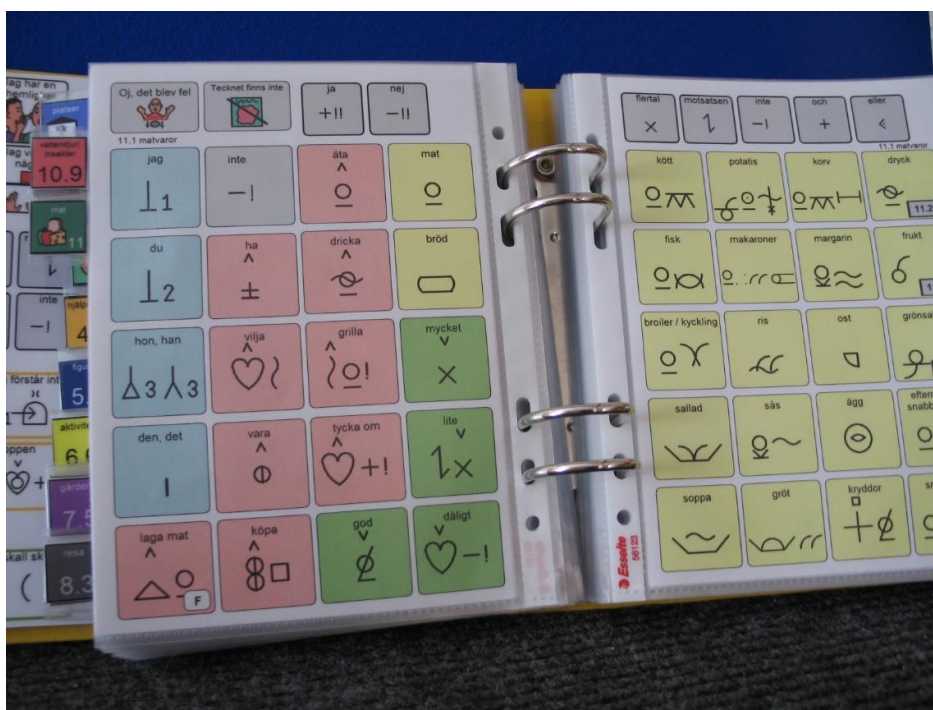
Kommunikointitauluja käytetään kommunikoinnissa ennen kommunikointikansioon siirtymistä. Kommunikointitaululla kerrotaan yleensä kokonaisten lauseiden sijaan avainsanoilla. Taulun sanaston rakenne tukee sanatasoista kommunikointia. Kommunikointitaulussa on ilmaisia, jotka kuuluvat tiettyyn aiheeseen tai tilanteeseen. Nämä ilmaiset esitetään taulussa kuvilla, bliss-symboleilla tai sanallisesti. (Papunet 2015b.) Blisskommunikointiin Valteri-koulun Oppimis- ja ohjauskeskus Tervaväylä on julkaissut Pohjoismaisen mallin mukaisen blisstaulun (Valteri 2015). Blisstaulua kutsutaan myös blisskartaksi (Nylund 2017).

Kommunikointikansioita, joissa blissejä voidaan käyttää, on kolmenlaisia: irtokuvakansio, avainsanakansio ja laaja kansio (Papunet 2015b). Irtokuvakansiossa on tarroilla kiinnittyviä kuvia, jotka voidaan irrottaa kansioista ja antaa konkreettisesti kommunikointikumppanille. Irtokuvien avulla voidaan opetella myös sanajärjestystä tai lauseen rakentamista. Irtokuvat toimivat myös muistin tukena, sillä irrotuksen jälkeen kuviin voidaan palata helposti. Irtokuvakansion sa-

nasto on yleensä rajattu, ja kansiota kutsutaankin usein suppeaksi kansioksi. (Papunet 2015d.)

Avainsanakansion käyttäjä ei muodosta kokonaisia lauseita kansion avulla, vaan käyttäjä näyttää merkkiä, jonka perusteella keskustelukumppani selvittää suullisesti, mitä hän haluaa sanoa. Avainsanan avulla keskustelukumppani tietää keskustelun aihealueen ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Avainsanakansiota käytettäessä on huomioitava myös sanaton viestintä eli esimerkiksi ilmeet ja eleet. Avainsanakansioon siirrytään, kun tarvitaan kommunikointitauluja tai irtokuvia laajempaa sanastoa. (Papunet 2016c.)

Laaja kansio (Kuva 4) on suunniteltu erityisesti lausetasoiseen kommunikointiin. Laajoissa kansioissa on perussanojen lisäksi myös kielipilliset ilmaisut, kuten omistusmuodot ja menneet aikamuodot. Laajan kansion käyttäjällä tulee olla tarve laajaan sanastoon. Laajassa kansiossa lausetasoinen ilmaisu voidaan koota yhdeltä aukeamalta, sillä samalla aukeamalla sijaitsee sanoja eri sanaluokista. Laajassa kansiossa sanat voivat olla myös sanaluokan tai aiheen mukaan järjestettyjä, jolloin lausetasoisessa kommunikoinnissa sivuja pitää kääntää useasti. (Papunet 2016d.)

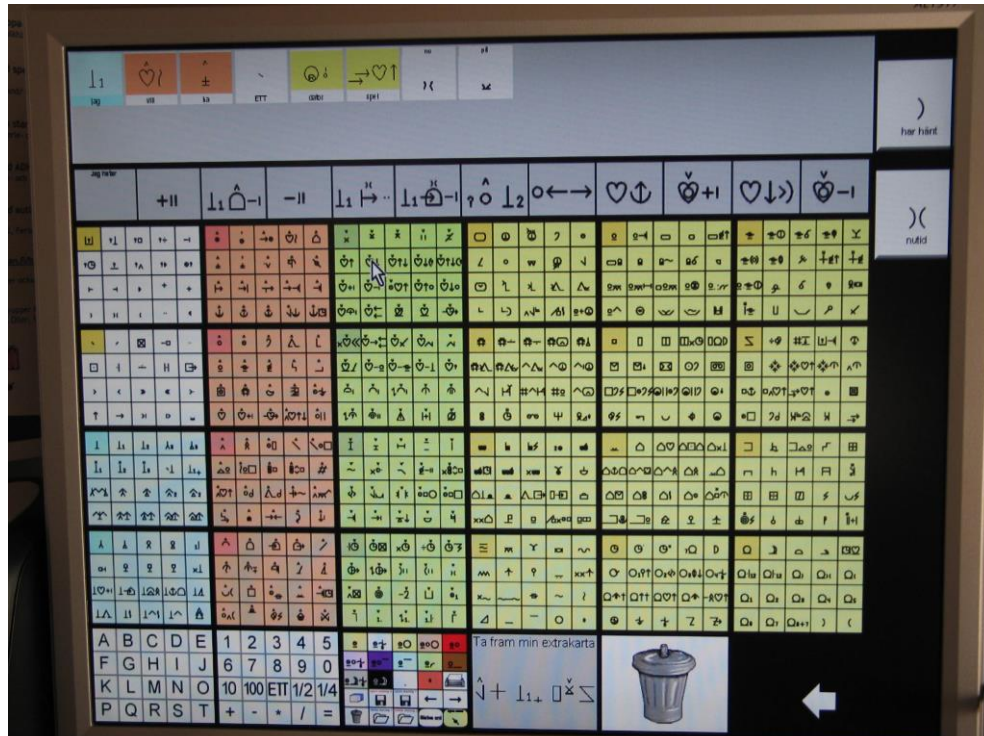

KUVA 4. Laaja blisskansio (Annette Nylundin henkilökohtainen kuva-arkisto)

4.2 Tekniset apuvälineet

Teknisiä kommunikoinnin apuvälineitä ovat puhelaimitteet ja tietokonepohjaiset kommunikointiohjelmat (Ohtonen ym. 2010, 100). Yksinkertaiseen puhelaimitteeseen voi äänittää yhden viestin. Kun painiketta kosketetaan, laite puhuu viestin ääneen. Astetta kehittyneemmälle laitteelle voi nauhoittaa usean viestin peräkkäin.

Tietokoneavusteinen kommunikointi on tullut yhä suosittumaksi. Tietokoneelle ja etenkin tablet-tietokoneille on kehitetty useita erilaisia kommunikointiohjelmaa (Katajisto 2016). Blisstaulua voi käyttää myös sähköisessä muodossa (Kuva 5) esimerkiksi tabletilla tai RollTalk-puhelaimitteella (Nylund 2017). Tietoteknisten laitteiden käytössä tulee miettiä, minkälaisissa ympäristöissä kommunikoinnin apuvälinettä käytetään. Esimerkiksi Pohjolan sääolosuhteet, kuten pakkasen ja sade, asettavat omat haasteensa apuvälineen kestävyydelle. (von Tetzchner 2014, 68.)

KUVA 5. Sähköinen blisstaulu (Annette Nylundin henkilökohtainen kuva-arkisto)

4.3 Apuvälineiden eri käyttötavat

Puhevammaisen henkilön kyvyt pitää huomioida, kun mietitään, millainen kommunikoinnin apuväline hänelle sopii parhaiten. Näkö, kuulo sekä kognitiiviset ja motoriset taidot vaikuttavat oleellisesti kommunikoinnin apuvälineen valintaan. (von Tetzchner 2014, 67–68.)

Yksittäisellä kommunikoinnin apuvälineellä kommunikoiminen tapahtuu suoralla valinnalla tai askelluksella (von Tetzchner 2014, 49). Tavallisesti manuaalisia apuvälineitä, kuten blisstaulua, käytetään suoraan valinnalla. Suora valinta tarkoittaa, että valinta tehdään osoittamalla haluttua merkkiä sormella tai apuvälineellä, esimerkiksi laserlampulla tai otsatikulla. Puhelaitteilla valinta tehdään käden painalluksella. Tietokonepohjaisia kommunikointiohjelmiä käytetään ohjaimilla, painikkeilla ja katseohjauksella tai valitsemalla kosketusnäytöltä. (Ohtonen ym. 2010, 104.)

Askellus on valintamenetelmä, jota käytetään itsenäisesti tai toisen avustuksella. Automaattisesti askeltava laite osoittaa vuorotellen jokaista sivulla olevaa kuvaruutua. Itsenäisesti askeltava asiakas valitsee sanan yleensä painikkeella, kun laite on oikeassa kohdassa. Avusteisen askeltajan kommunikointikumppani käy läpi esimerkiksi aakkostaulua ensin riveittäin ja sitten lukee askeltajan valitsemalta riviltä jokaisen kirjaimen kerrallaan. Askeltava henkilö ilmaisee kyllä, esimerkiksi nyökkäämällä, sen kirjaimen kohdalla, jonka hän haluaa valita. Tällä tavoin henkilö voi muodostaa kirjaimista sanoja ja sanoista ilmauksia. (von Tetzchner 2014, 49–50.)

5 KYSELY PUHEVAMMA-ALAN AMMATTILAISILLE

Opinnäytetyön aineiston keruu toteutettiin survey-tutkimuksena. Survey-tutkimuksessa kerätään tietoa standardoidussa muodossa ihmisjoukolta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 193). Tutkimusmenetelmänä käytetään yleensä kyselyä tai haastattelua. Rajasimme tutkimuksen kohdejoukon puhevammaisten parissa työskenteleviin ammattilaisiin. Ilmaisimme tutkimuskirjeessä (Liite 1), että halusimme vastaajiksi puhevamma-alan ammattilaisia. Näin saisimme mahdollisimman tarkkoja vastauksia blisskielen käyttäjämääristä ja alan ammattilaisten määristä. Alan ammattilaisilta saimme tietoa, kuinka moni heistä osaa blisskieltä ja onko heillä blisseillä kommunikoivia asiakkaita.

Standardoitu kysely sopi parhaiten tämän kvantitatiivisen tutkimuksen aineiston keruuseen. Standardoidussa kyselyssä kaikki kysymykset ovat kaikille vastaajille samanlaisia ja siten vastaukset ovat keskenään vertailukelpoisia. Kyselyn etuna on, että se voidaan lähettää suurelle joukolle ja siten saadaan haastattelua kattavampi vastausten kirjo (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195). Useammista vastauksista löydetään myös todennäköisemmin yhtäläisyyksiä ja eroja kuin muutamasta haastattelusta. Kyselyn valintaa puolsi myös se seikka, että kohderyhmämme sijaitsee maantieteellisesti laajalla alueella, kahdessa eri valtiossa.

Kysely toteutettiin sähköisenä Webropol-verkkokyselynä keväällä 2017. Kyselylomake lähetettiin puhevammaisten parissa työskenteleville ammattilaisille. Vastaajat saivat linkin kyselyyn Facebook-ryhmien, sähköpostilistojen, Papunet-verkkosivuston sekä Möteplats Bliss -foorumien kautta. Emme siis tiedä tarkasti, kuinka monta ammattilaista linkki lopulta tavoitti.

Kyselyssä oli 19 monivalintakysymystä, mutta vastaajat vastasivat eri määrään kysymyksiä. Määrä riippui siitä, kumman maan kyselyyn ammattilainen vastasi tai mitä vastausvaihtoehtoja hän valitsi kyselylomakkeessa. Esimerkiksi Suomessa kysyimme toiveita Bliss-portin toiminnasta, mitä emme Ruotsin kyselyyn laittaneet. Parissa kohdassa käytimme hyppää kysymykseen -toimintoa eli riip-

puen vastauksesta kysely ohjasi vastaajan automaattisesti seuraavaan tiettyyn kysymykseen. Blisskommunikaatiota osaamattomien ammattilaisten ei tarvinnut vastata heitä koskemattomiin kysymyksiin, sillä kysely hyppäsi niiden ohi.

Lähetimme kyselystä ja tutkimuskirjeestä omat versiot Suomeen (Liite 2) ja Ruotsiin (Liite 3). Suomeen lähetetty kysely oli ennen sen julkaisemista vain suomenkielinen. Ruotsiin lähetettyyn kyselyyn olimme muokanneet ruotsinkieliset kysymykset ja säätäneet kyselyn asetukset ruotsiksi. Toinen ohjaajamme muistutti siitä, että Suomessa työskentelee myös ruotsinkielisiä puhevamma-alan ammattilaisia. Lisäsimme Suomen kyselyyn myös ruotsinkieliset kysymykset ja mahdollisuuden vastata jommallakummalla kielellä.

Kysely oli avoinna ensin kolme viikkoa. Muutamasta pyynnöstä johtuen pidensimme vastausaikaa Suomessa vielä viikolla. Yhteensä neljän viikon aikana vastauksia kertyi 138 ammattilaiselta.

6 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselymme oli poikittaisotanta puhevamma-alalla työskentelevistä ammattilaisista. Analysoimme määrällisen aineiston tilastollisen päättelyn avulla. Tilastollisessa päättelyssä keskeistä on luottamusväli, joka tarkoittaa sitä väliä, jolle perusjoukon antamat lukemat tietyllä todennäköisyydellä sijoittuvat (Mattila 2004).

Laskimme luottamusvälin siten, että tarkastelimme vastauksia blisskielen käyttäjistä yksi maakunta kerrallaan. Otimme vastauksista suurimman arvon, joka kertoo, että maakunnassa on vähintään niin paljon käyttäjiä. Tämän jälkeen laskimme kaikki saman maakunnan vastaajien vastaukset yhteen. Yhteenlaskettu summa on tulostemme mukaan maakunnan suurin mahdollinen käyttäjämäärä. Maakunnan käyttäjämäärä voi olla mitä tahansa näiden lukujen välillä. Emme voi olla varmoja, onko vastaajien antamissa luvuissa samoja asiakkaita vai ei.

Esimerkiksi Varsinais-Suomessa on tulostemme mukaan käyttäjiä 2–9. Jokainen alueella työskentelevä ammattilainen on vastannut, kuinka monta blisseillä kommunikoivaa asiakasta hänellä on. Suurimman määrän vastanneella ammattilaisella oli kaksi blissiasiakasta, mistä päättelemme, että maakunnassa on vähintään kaksi blisskäyttäjää. Laskimme kaikkien varsinaissuomalaisten ammattilaisten vastaukset yhteen ja saimme luvun yhdeksän. Tämä luku on tutkimuksemme mukaan suurin lukumäärä, mitä maakunnassa on käyttäjiä. Alueen ammattilaisilla voi olla samoja asiakkaita, jolloin emme voi olla varmoja siitä, kuinka monta asiakasta koko maakunnassa on. Luottamusväli 2–9 on siis arvio siitä, kuinka paljon käyttäjiä on Varsinais-Suomen maakunnassa.

Tulosten havainnollistamiseksi olemme käyttäneet taulukoita ja kuvioita. Ne auttavat selventämään tärkeimpien kysymysten tuloksia. Valitsimme visuaaliset taulukot ja kuviot tulosten esittämiseen myös, jotta ruotsinkielisten ja eisuomenkielisten asiasta kiinnostuneiden olisi kohtalaisen helppo tarkastella tutkimuksen tuloksia.

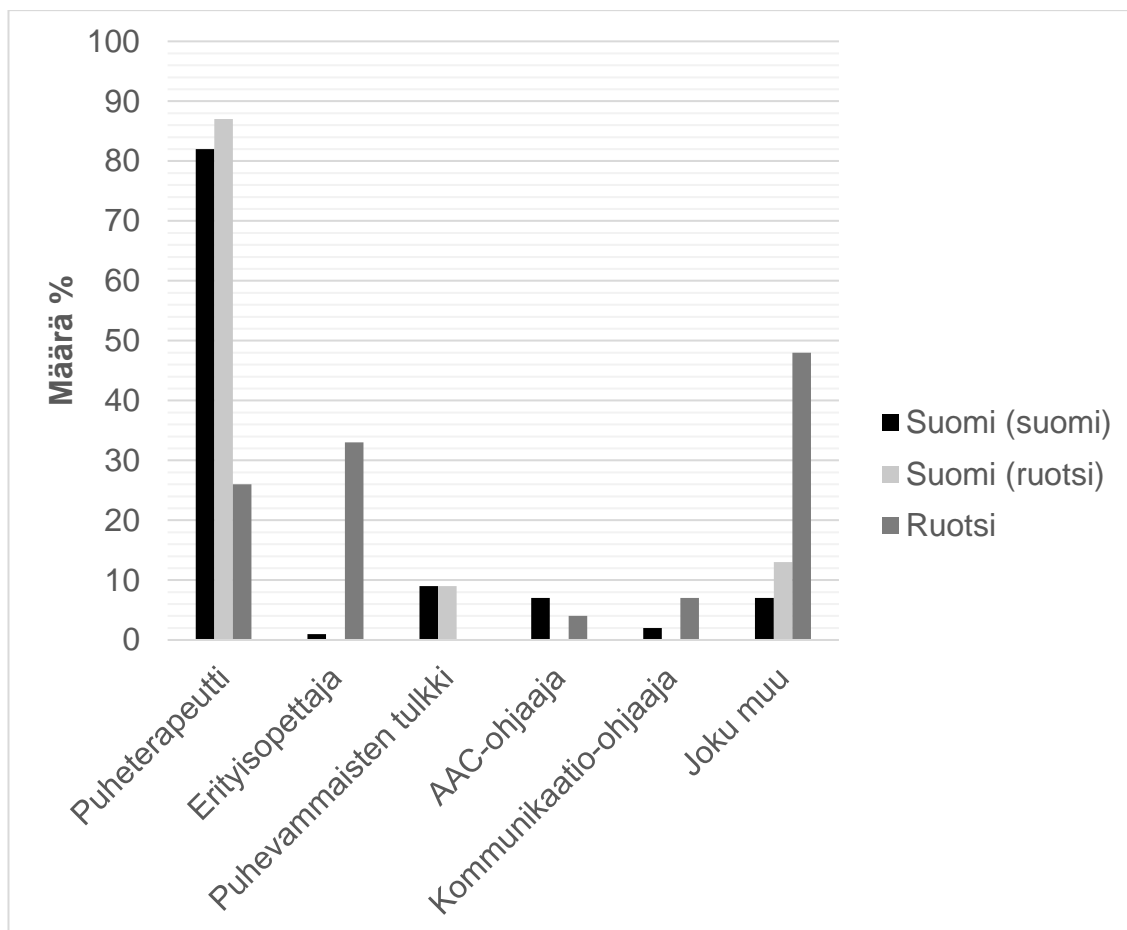

Taulukko sopii tarkkojen ja yksityiskohtaisten lukumäärien esittämisen, silloin kun numerotietoja on paljon (Vilkkä 2007, 135). Taulukoista näkyy esimerkiksi arvioidut blisskielen käyttäjämäärät ja niitä on helppo vertailla. Kuviota on hyvä käyttää, kun halutaan havainnollistaa ja antaa yleiskuvaa jakaumasta nopeasti luettavassa muodossa (Vilkkä 2007, 135). Tällaista tietoa on esimerkiksi ammattilaisia koskevien kysymysten vastaukset. Kuvioista voidaan tarkastella vastaajien ammatteja ja blisskommunikointitaitoa. Pylväsdiagrammeilla esitetyt kuviot ovat esitetty prosenttilukuina, sillä ne auttavat hahmottamaan eri muuttujien suhteita toisiinsa (Vilkkä 2007, 141). Muut tulokset on esitetty sanallisesti.

Kyselyyn vastasi Suomessa 111 ammattilaista, joista 88 vastasi suomeksi ja 23 ruotsiksi. Ruotsista saimme vastauksen 27 puhevamma-alan ammattilaiselta. Tässä opinnäytetyössä käymme läpi näistä vain vastaukset, jotka käsittelevät blisskielen käyttöä. Osa vastaajista kertoi muun muassa, että heidän asiakkaansa käyttävät kuvasymboleja eikä blisskieltä.

6.1 Vastaajien analysointi

Ammatteihin liittyvässä kysymyksessä vaihtoehtoina olivat puheterapeutti, erityisopettaja, puhevammaisten tulkki, AAC-ohjaaja, kommunikaatio-ohjaaja ja joku muu (Kuvio 1). Valitsimme vaihtoehdoiksi nämä ammatit, koska näiden ammattiryhmien edustajia työskentelee puhevammaisten parissa ja mahdollisesti heillä on blissasiakkaita. Vastaajat saattoivat merkitä, että heillä on useampi ammatti, esimerkiksi puhevammaisten tulkki ja kommunikaatio-ohjaaja. Vastaajamäärään nähden ylimääräisiä vastauksia eli vastaajien rinnakkaisia ammatteja oli suomenkielisessä kyselyssä seitsemän, Suomen ruotsinkielisessä kaksi ja Ruotsin kyselyssä kolme. Tämä tarkoittaa, että Suomessa seitsemän vastaajaa valitsi vaihtoehdoista kaksi ammattia. Voi myös olla, että vastaajista kuusi tai vähemmän merkitsi itselleen useamman ammatin.

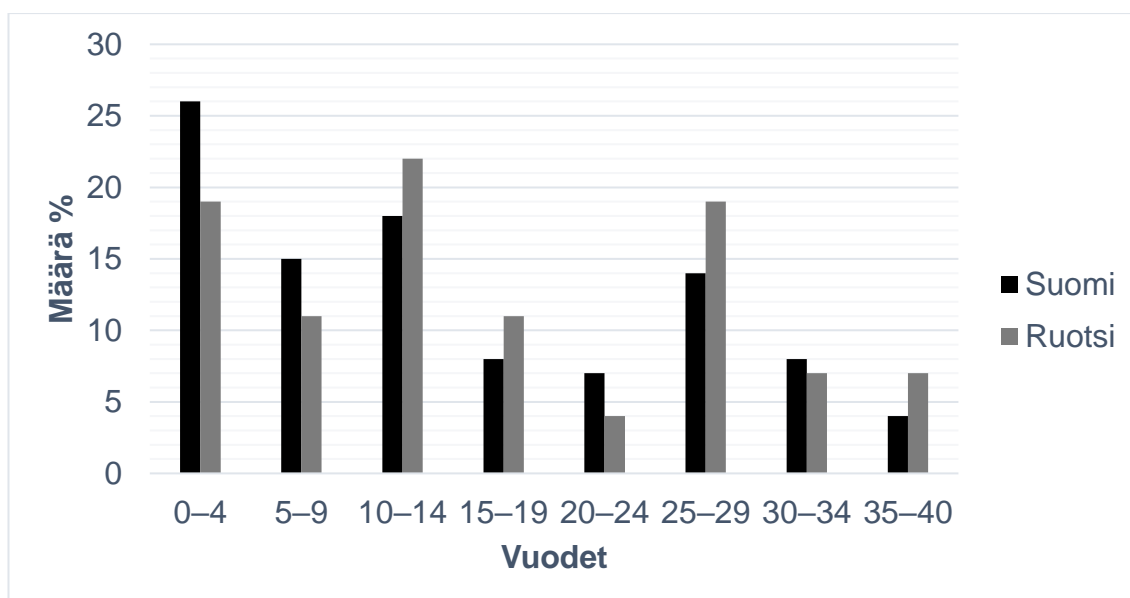
KUVIO 1. Vastaajien ammatit

Suomenkielisessä kyselyssä Joku muu -vaihtoehdon avoimissa vastauksissa oli muun muassa toimintaterapeutti, erikoispuheterapeutti ja viittomakielen ohjaaja. Suomen ruotsinkielisten vastaajien muita ammatteja olivat viittomakielen tulkki ja erityispuheterapeutti. Ruotsin vastauksissa oli merkitty muun muassa henkilökohtaisia avustajia, lastenhoitaja ja toimintaterapeutti.

Suurin osa Ruotsin vastaajista mainitsi ammatikseen jonkin muun kuin mitä vastausvaihtoehdoissa oli. Ruotsin kyselyyn vastanneista eniten saman ammatin edustajia oli erityisopettajissa, kun taas Suomesta suurin osa oli puheterapeutteja. Tähän voi vaikuttaa eri kanavat, joissa jaoimme tutkimuskyselyämme. Suomessa kyselymme lähetettiin muun muassa Puheterapeuttiliiton sähköpostilistan kautta, mikä voi vaikuttaa siihen, että moni puheterapeutti sai tiedon kyselystä ja vastasi siihen. Ruotsissa jaoimme kyselyä erilaisten AAC-ryhmien kautta, emmekä välttämättä tavoittaneet puheterapeutteja vastaavalla tavalla kuin

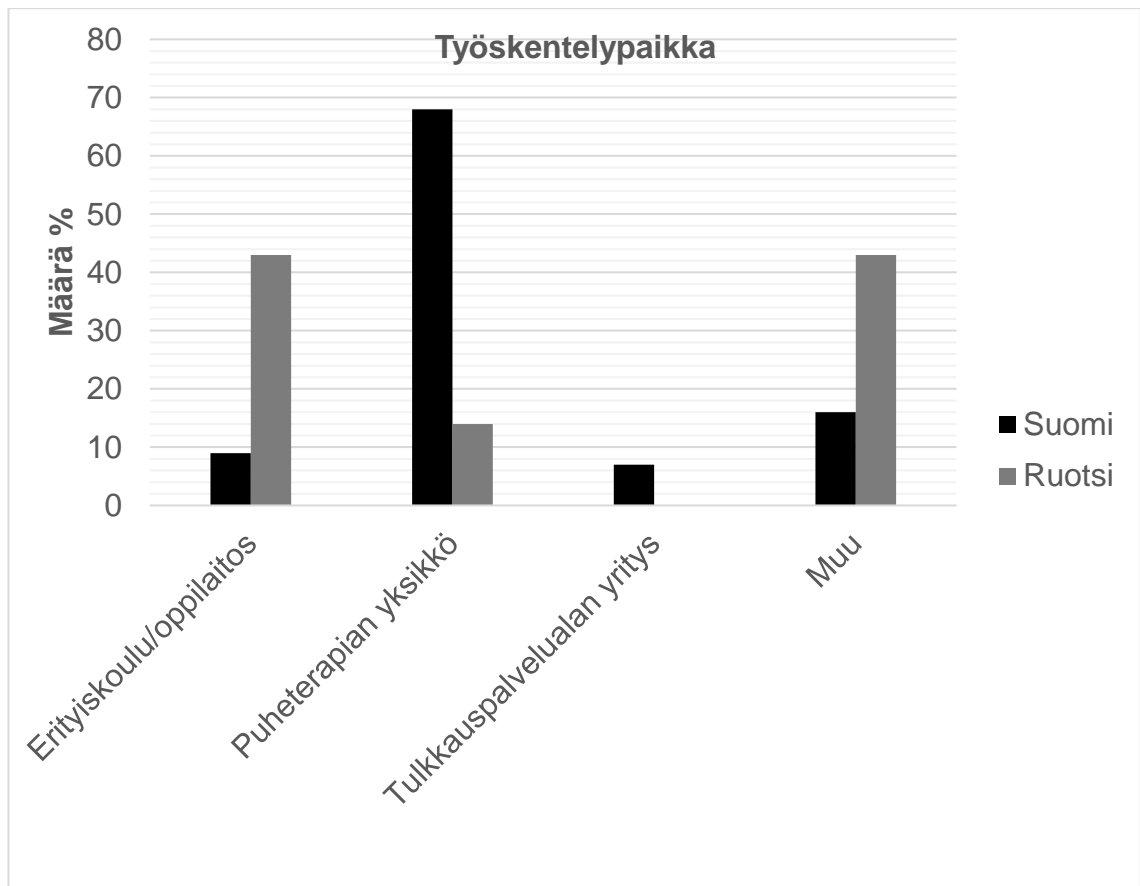
Suomessa. Voi myös olla, että Ruotsissa erityisopettajat ovat puheterapeutteja aktiivisempia blisskielen asioissa.

Tutkimukseen osallistuneet puhevamma-alan ammattilaiset ovat työskennelleet puhevamma-alalla 0–38 vuotta (Kuvio 2). Useimmat Suomen vastaajista ovat työskennelleet 0–4 vuotta (26 % eli n=29). Ruotsissa 22 % vastaajista on työskennellyt puhevamma-alalla 10–14 vuotta (n=6). Tutkimuksen perusteella työkokemus ei välttämättä lisää ammattilaisten blisskielen käyttötaitoa.

KUVIO 2. Puhevamma-alan ammattilaisten työvuodet

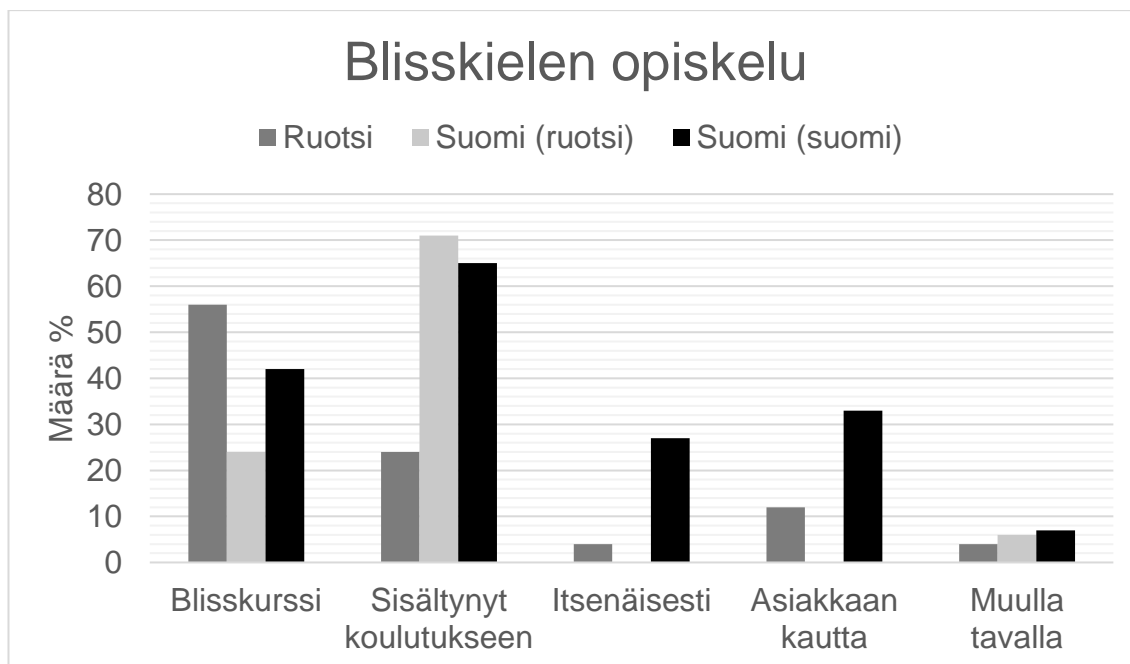
Suomessa suurin osa vastaajista, 68 % (n=79) työskenteli joko yksityisessä tai julkisessa puheterapian yksikössä. Ruotsissa 43 % (n=12) työskenteli joko erityiskoulussa/koulussa tai muussa työpaikassa, esimerkiksi kommunikaatiokeskuksessa, kommunikaation apuvälinekeskuksessa tai virastossa (Kuvio 3).

KUVIO 3. Työskentelypaikat

Suurimmalla osalla Suomen vastaajista oli työskentelypaikkana puheterapian yksikkö, mikä on loogista, sillä suurin osa Suomen vastaajista oli puheterapeuteja. Kukaan Ruotsin vastaajista ei työskennellyt tulkkauspalvelualan yrityksessä, mikä johtunee siitä, ettei Ruotsissa puhevammaisten tulkkaus ole laissa määritetty palvelu toisin kuin Suomessa.

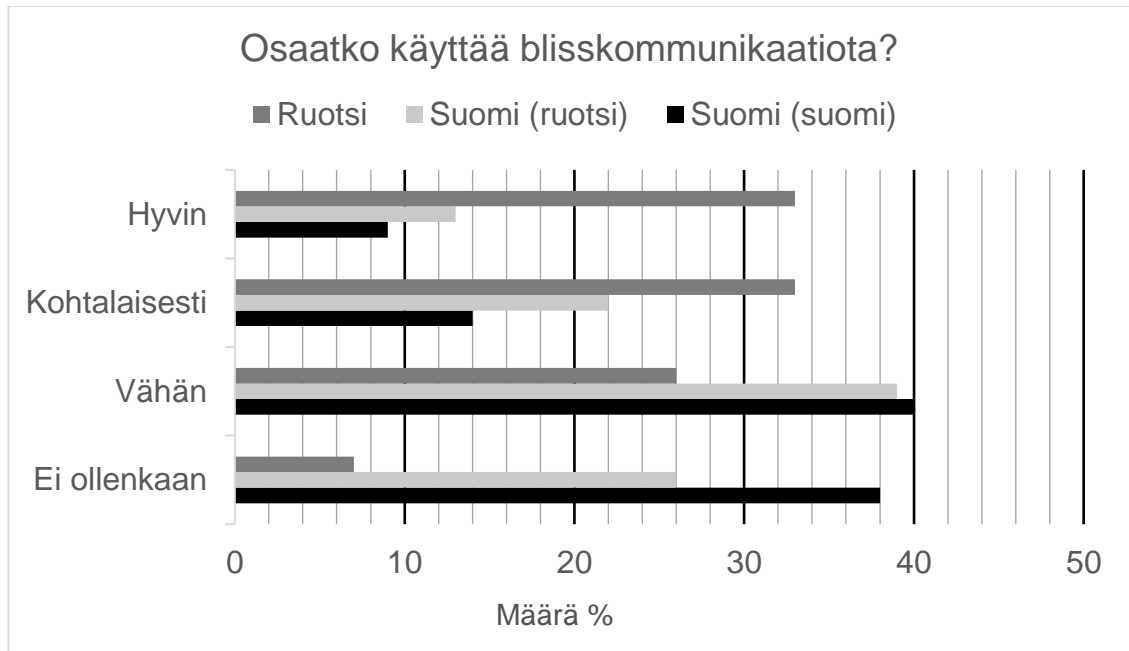
Vastaajat olivat opiskelleet blisskieltä blisskurssilla, ammatillisissa koulutuksissaan, itsenäisesti, asiakkaan kautta ja muilla tavoin (Kuvio 4). Kaikkien kyselyiden Muulla tavalla -vaihtoehdon vastauksissa vastaajat olivat oppineet blissejä esimerkiksi työpaikan sisäisenä koulutuksena, opiskeluun liittyvässä harjoittelussa, puhevammaisten tulkkiopiskelijan opettamana, monien asiakkaiden kautta tai BCI:n tapaamisissa.

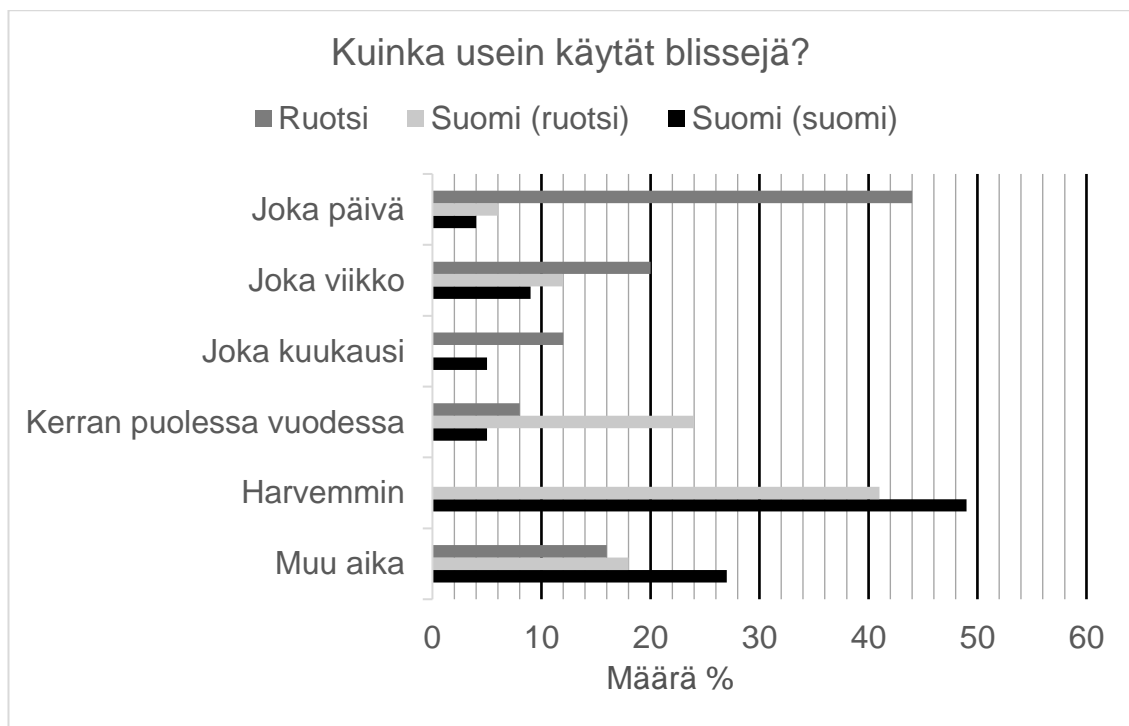
KUVIO 4. Vastaajien blisskielen opiskelu

Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että Suomessa vastaajien koulutuksiin sisältyy useammin blisskurssi kuin Ruotsin vastaajien koulutuksiin. Ruotsissa useimmat vastaajat ovat käyneet blisskurssilla. Voi olla, että Ruotsissa blisskurssi ei kuulu moniin puhevamma-alan koulutuksiin tai vastaajat eivät ole käyneet sellaista koulutusta, johon blisskurssi sisältyy. Suomessa blisskurssi sisältyy osaan puhevammaisten tulkki- ja puheterapeuttikoulutuksia.

Käyttäjämääristä (Kuvio 5) voi päätellä, että blisskielen osaaminen on parempaa Ruotsissa kuin Suomessa. Tämä voi johtua siitä, että useat Ruotsissa työskentelevät vastaajat käyttävät blisskieltä useammin (Kuvio 6) kuin Suomessa työskentelevät ammattilaiset.

KUVIO 5. Ammattilaisten kommunikointitaito blisseillä

KUVIO 6. Kuinka usein ammattilaiset käyttävät blissejä

Kuvion 6 kohdassa Muu aika suurin osa vastaajista vastasi, ettei hän käytä blissejä tai hänellä ei ole blissejä käyttäviä asiakkaita. Vastausvaihtoehdoissa ei ollut kohtaa En käytä ollenkaan, joten jokainen joka ei nykyisin käytä blissejä, vastasi kohtaan Muu aika.

Suurin osa suomalaisista vastaajista (93 %) ei ole suositellut blisskommunikaatiota asiakkailleen. Suomenkielisistä vastaajista 7 % (n=6) on suositellut blisskommunikaatiota. He ovat suositelleet sitä keskimäärin viidelle asiakkaalle. Suomen ruotsinkielisistä vastaajista 83 % (n=19) ei ole suositellut blissejä kommunikointimenetelmänä. Vastaajista 17 % (n=4) on suositellut blisskommunikaatiota keskimäärin kuudelle asiakkaalle. Ruotsin vastaajista 63 % (n=17) on suositellut blisskommunikaatiota keskimäärin 14 asiakkaalle. Kolme vastaajaa ei osannut sanoa, kuinka monelle asiakkaalle he ovat suositelleet blisskommunikaatiota, ja 37 % (n=10) ei ole suositellut kommunikaatiota.

Kysyimme kommunikointimenetelmän suosittelusta, ammatista riippumatta, kaikilta vastaajilta. Kysymys olisi ollut järkevä kohdentaa puheterapeuteille, sillä kommunikointimenetelmän suosittelu kuuluu oikeastaan vain puheterapeuttien työtehtäviin. Toisaalta oli hyvä, että kysymykseen vastasi muidenkin ammattiryhmien edustajia. Myös erityisopettajan näkemyksellä kommunikointimenetelmän soveltuvuudesta puhevammaiselle oppilaalle voi olla merkitystä siihen, kuinka aktiivisesti esimerkiksi blisskommunikaatiota käytetään oppilaan kanssa. Joku vastaaja saattoi myös ymmärtää, että kysymys ei tarkoita virallista suositusta vaan enemmän sitä, onko hän puhunut blisskielestä asiakkailleen positiiviseen sävyyn, ja voisiko hän suositella blisskommunikaatiota jollekin asiakkaalle.

Jos ammattilaiset eivät tunne tai osaa käyttää blisskieltä, niin todennäköisesti he eivät suosittele sitä asiakkailleen, kuten seuraava kyselyyn suomeksi vastannut puheterapeutti kertoo.

Opiskeluaikana blisseistä oli puhetta. Jos AAC-ohjaajien tekemissä kansioissa ja toimintatauluissa on blissejä, sitten olen itsekin hitusen käyttänyt niitä vaikeasti kielihäiriöisten lasten kanssa. Täytyy sanoa, että olen kuitenkin aika pihalla tästä aiheesta. Siksi vastaankin - että saatte kuvan koko kentästä.

Blisskielen peruskurssi on kuulunut ruotsinkieliseen puheterapeuttikoulutukseen Åbo Akademiassa vuodesta 2005 (Nylund 2017). Sen jälkeen valmistuneet ruotsinkieliset puheterapeutit ovat saaneet koulutuksessaan perusteellisempaa tietoa blisskielestä kuin mitä suomenkieliset puheterapeutit saavat.

6.2 Käyttäjämäärien vertailu

Tutkimuksen tulosten mukaan tällä hetkellä Suomessa on yhteensä 37–76 blisskielen käyttäjää (Taulukko 1). Viimeisen kymmenen vuoden aikana käyttäjiä on ollut 46–91.

TAULUKKO 1. Blisskielen käyttäjien määrä Suomessa

	Tämän hetkiset käyttäjät, josta ruotsinkieliset vas- taukset ilmoitettu suluissa ? = käyttäjistä ei tietoa	Käyttäjät viimeisen kymmenen vuoden aikana ? = käyttäjistä ei tietoa
Uusimaa	15–27 (4–5)	4–15
Varsinais-Suomi	2–9 (1)	8–20
Satakunta	0	0
Kanta-Häme	0	2–3
Pirkanmaa	0	1
Päijät-Häme	1	2
Kymenlaakso	0	?
Etelä-Karjala	?	?
Etelä-Savo	6–11	10–15
Pohjois-Savo	2–8	10–25
Pohjois-Karjala	0	1
Keski-Suomi	4–6	5–6
Etelä-Pohjanmaa	1	2
Pohjanmaa	3–10 (3–10)	?
Keski-Pohjanmaa	?	?
Pohjois-Pohjanmaa	2	1
Kainuu	?	?
Lappi	0	0
Ahvenanmaa - Åland	1 (1)	?

Ruotsissa blisskielen käyttäjämäärä tällä hetkellä on tutkimuksen perusteella 54–100 (Taulukko 2). Viimeisen kymmenen vuoden aikana käyttäjiä on ollut 120–176.

TAULUKKO 2. Blisskielen käyttäjien määrä Ruotsissa

	Käyttäjät tällä hetkellä ? = käyttäjistä ei tietoa	Käyttäjät viimeisen kymmenen vuoden aikana ? = käyttäjistä ei tietoa
Blekinge	?	?
Bohuslän	?	?
Dalarna	1	1
Dalsland	?	?
Gotland	?	?
Gästrikland	4–5	8–9
Halland	0	?
Hälsingland	1	1
Härjedalen	?	?
Jämtland	?	?
Lappland	?	?
Medelpad	?	?
Norrbottn	4–6	7–12
Närke	?	?
Skåne	10–19	2–5
Småland	2–3	5–6
Södermanland	7–15	20–30
Uppland	2	20
Värmland	?	?
Västerbotten	?	?
Västergötland	20–45	50–86
Västmanland	?	?
Ångermanland	3	5
Öland	0	1
Östergötland	?	?

Käyttäjämäärien taulukoissa (Taulukot 1 ja 2) kysymysmerkeillä on merkitty kohdat niistä maakunnista, joista ei saatu vastauksia. Käyttäjät viimeisen kymmenen vuoden aikana -sarakeessa on kysymysmerkit myös kohdissa, joissa vastaaja on arvellut työtoverien blissejä käyttävien asiakkaiden lukumäärää. Näiltä vastaajilta emme kysyneet arviota heidän työtoveriensa asiakkaiden määrästä kymmenen vuoden ajalta. Vastaajan työtoverit tai maakunta on voinut vaihtua kymmenen vuoden aikana eikä arviota voisi käyttää vertailukelpoisen tuloksen saamiseksi.

Taulukoiden 1 ja 2 pienin luku on suurin saamamme yksittäinen vastaus ja suurin luku ovat kaikkien vastausten yhteenlaskettu summa. Päätelimme että maakunnassa on asiakkaita vähintään suurimman vastauksen lukumäärän verran. Emme voi tietää, kuinka paljon eri ammattilaiset ovat merkinneet samoja asiakkaita. Jos kuitenkin oletamme, että samasta maakunnasta vastanneilla ammattilaisilla ei ole yhteisiä asiakkaita, voimme laskea kaikki yksittäiset vastaukset yhteen. Yhteenlaskettu summa on kaikista suurin määrä, mitä maakunnassa on blisskieltä käyttäviä asiakkaita vastausten perusteella.

Taulukoista 1 ja 2 voidaan päätellä, että sekä Suomessa että Ruotsissa käyttäjämäärät ovat vähentyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Syitä tähän voivat olla muiden graafisten kommunikointimenetelmien yleistyminen ja blisskielen taidon puute, kuten seuraavasta avoimen vastauksen lainauksesta käy ilmi.

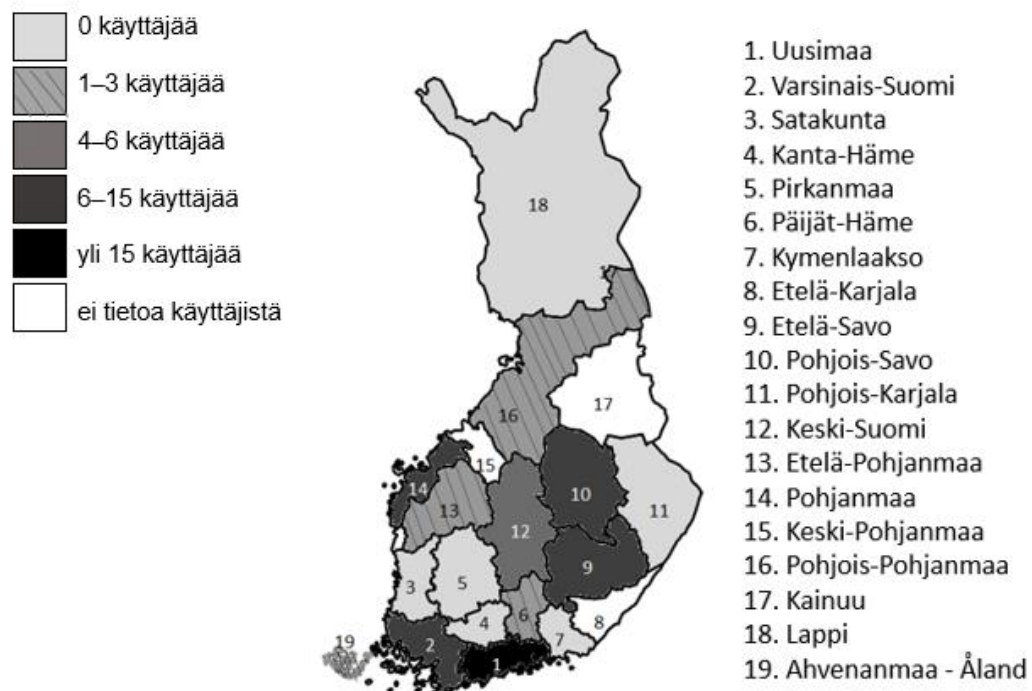
Kuntouttavat puheterapeutit osaavat huonosti Blissejä ja sen vuoksi käyttäjien määrä vähenee. PCS kuvat jyräävät, ne on helpompi ottaa käyttöön

Skåne ja Uusimaa ovat ainoita maakuntia, joissa blissien käyttäjien määrä on tulosten perusteella kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tulosten perusteella kaikkien muiden maakuntien asiakasmäärät ovat vähentyneet.

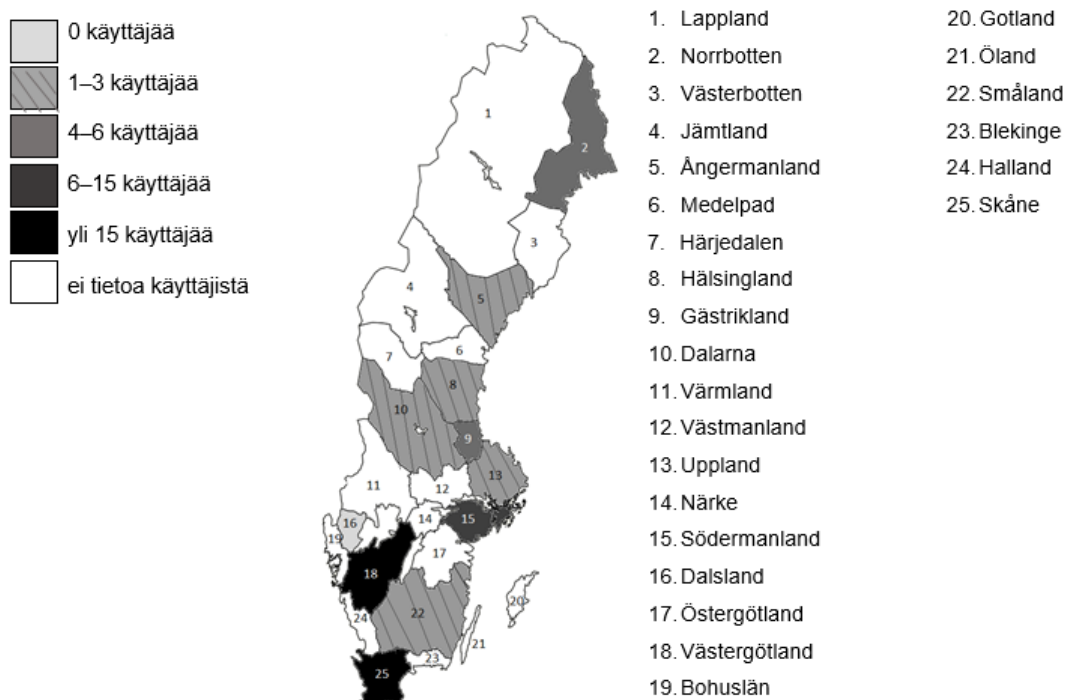
Tuloksia analysoidessa huomasimme, että Suomen ruotsinkielisestä kyselystä oli jäänyt puuttumaan yksi kysymys, minkä takia viimeisen kymmenen vuoden aikaisten asiakkaiden tulokset eivät ole verrattavissa keskenään. Tuloksista näkee siis vain suuntaa antavat arviot siitä, kuinka paljon blisskielen käyttö on vä-

hentynyt Suomessa. Tarkkaa arviota kyselyn vastauksista ei voi saada. Viimeisen kymmenen vuoden käyttäjämäärissä voi olla virheitä myös sen takia, että työntekijä on voinut vaihtaa maakuntaa, jolloin tulos voi olla summa monen maakunnan aikaisista asiakkaista. Osa vastaajista on laskenut mukaan viimeisen kymmenen vuoden asiakkaisiin ne asiakkaat, jotka heillä on tällä hetkellä, ja osa ei. Tällöin tulosta ei voida pitää validina.

Karttojen (Kuviot 7 ja 8) maakunnat on merkitty eri väreillä riippuen siitä, kuinka paljon blisskommunikaation käyttäjiä on kyseisessä maakunnassa kyselymme tulosten mukaan. Väreinä käytimme vaalean harmaata, viivallista harmaata, harmaata, tumman harmaata ja mustaa. Valkoisella värillä olevista maakunnista emme tiedä käyttäjämääriä, sillä niistä maakunnista emme saaneet kyselyyn vastauksia. Vaalean harmailla alueilla ei ole tuloksiemme mukaan yhtään käyttäjää. Viivallinen harmaa tarkoittaa, että maakunnassa on 1–3 käyttäjää. Harmailla alueilla, esimerkiksi Keski-Suomen maakunnassa, on 4–6 käyttäjää. Tumman harmaa tarkoittaa, että alueella on 6–15 käyttäjää. Mustilla alueilla on yli 15 käyttäjää.

KUVIO 7. Blisskielen käyttäjämäärät maakunnittain Suomessa (Karttapohja: Suomen Yrittäjät i.a.)

KUVIO 8. Blisskielen käyttäjämäärät maakunnittain Ruotsissa (Karttapohja: Seterra Online Geography Games i.a.)

Suomessa eniten käyttäjiä on tulosten mukaan keskisessä Suomessa ja eteläisessä Suomessa. Ruotsissa kyselymme vastausten perusteella käyttäjiä on eniten eteläisessä Ruotsissa, Skånen, Västergötlandin ja Upplandin maakunnissa. Kartoista näkee selvästi sen, miltä alueilta emme saaneet kyselymme vastauksia.

Kyselyssä kysyttiin myös, millä tavoin vastaajien asiakkaat käyttävät blissejä ja kuinka monta kyseistä tapaa käyttää. Vaihtoehtoina oli blisstaulu, kommunikointitaulu, kommunikointikansio, tietokone, tablet ja jokin muu. Kohdassa blisstaulu selvensimme, että tarkoitamme taulua, jossa symbolit on jaoteltu asiayhteyden mukaan. Vastaavasti vaihtoehdossa kommunikointitaulu oli selvennyksenä, että kyseessä on taulu, jossa on ilmaisuja, jotka liittyvät tiettyyn tilanteeseen. Nämä selvennykset teimme sen vuoksi, että käsitteitä saatetaan käyttää eri tavoin. Halusimme varmistaa, että vastaajat ymmärsivät vaihtoehdot sillä tavalla, kuin olimme ne ajatelleet.

Suomen vastauksista käy ilmi, että blissejä käytetään eniten kommunikointikansioilla. Suomessa blissejä kommunikointikansioilla käyttää 31–51 käyttäjää. Toiseksi eniten käytetään blisstaulua. Blisstaululla blissejä käyttää 21–32 käyttäjää. Seuraavaksi eniten käytetään blissejä tietokoneella. Tällä tavoin kommunikoi 21–28 käyttäjää. Blissejä kommunikointitaululla käyttää 20–27 asiakasta. Vaihtoehdoista vähiten käytetään tablet-tietokonetta, jota käyttää 10–11 asiakasta. Viisi käyttäjää käyttää jotakin muuta apuvälinettä, esimerkiksi katseraamia, puhelaitetta tai kansiota tai taulua, joista osa on bliss-merkkejä. 35 vastaajaa ei tiennyt, mitä kommunikoinnin apuvälineitä heidän työtovereidensa blisseillä kommunikoinivat asiakkaat käyttävät.

Ruotsin vastausten perusteella Ruotsissa käytetään eniten blisstaulua kommunikoidessa blisskielellä. Tätä apuvälinettä käyttää 50–71 asiakasta. Toiseksi tai kolmanneksi eniten käytetään kommunikointitaulua, jota käyttää 43–58 asiakasta. Kolmanneksi tai toiseksi eniten, riippuen siitä, kuinka monta käyttäjää on vastausten perusteella samoja, käytetään tietokonetta. Tällä apuvälineellä blissejä käyttää 37–63 asiakasta. Seuraavaksi eniten käytetään tablet-tietokonetta, jota käyttää 17–31 asiakasta. Vähäisimpänä vaihtoehdoista käytetään kommunikointikansioita, jota käyttää seitsemän asiakasta. Vaihtoehdon Jokin muu vastauksissa kerrottiin, että asiakkaat käyttävät dynaamista kommunikointikansiota, PECS-kirjaa ja katseohjausta.

Blisskommunikoinnissa eniten käytetty apuväline Suomessa on kommunikointikansio, joka puolestaan Ruotsissa on vähiten käytetty. Voi olla, että Suomen vastauksissa korostuvat asiakkaat, jotka käyttävät bliss-symboleja kommunikointikansionsa osana, kun taas Ruotsin vastauksien blisskäyttäjät kommunikoinivat pääasiassa blisseillä ja käyttävät siksi blisstaulua. Molemmissa maissa käytetään paljon blisstaulua. Vastausten perusteella tablet-tietokoneet eivät ole kovin käytettyjä blisskommunikoinnin apuvälineenä. Tämä johtua siitä, että useimmat blisskäyttäjät ovat vaikeasti liikuntavammaisia ja heille kosketusnäytön käyttäminen on vaikeaa. Toisaalta tabletteja voidaan käyttää osoituksen lisäksi muillakin tavoilla esimerkiksi katseohjauksella tai painikkeilla. Tietotekniikan kehittyessä ja tullessa yhä suosittumaksi tablet-tietokoneiden käyttö voi

lisääntyä blisskommunikoinnissakin, mikäli myös blisskielen käyttäjäryhmä laajenee.

Kysyimme myös, kommunikoivatko asiakkaat yksittäisillä bliss-symboleilla, lausetasoisesti blisskielen kieliopin mukaisesti, lausetasoisesti puhutun kielen kieliopin mukaisesti vai jotenkin muuten. Suomessa yksittäisiä bliss-symboleita käytetään eniten. Tällä tavalla apuvälinettä käyttää 38–71 asiakasta. Toiseksi eniten käytetään suomen kielen mukaisia blisslauseita. Näitä käyttäjiä on 21–26. Blisskielen kieliopin mukaisesti kommunikoi 6–8 asiakasta. Muita vastauksissa mainittuja tapoja oli kolme. Kaksi asiakasta käytti lausetasoista kommunikointia omalla kieliopilla ja yksi yhdisteli muita merkkejä.

Ruotsin vastaajista kukaan ei vastannut, kuinka monta asiakasta kyseistä tapaa käyttää, koska kyselylomakkeesta puuttui avoin laatikko käyttäjämäärän merkitsemiseen. Kysymykseen oli mahdollista vastata vain mitä tapaa asiakkaat käyttävät. 16 ammattilaista vastasi, että heidän asiakkaansa käyttävät eniten yksittäisiä symboleita, mikä oli yleisin vastaus. Seuraavaksi yleisintä oli, että asiakkaat käyttävät joko blisskielen tai ruotsin kielen kieliopin mukaista sanajärjestystä. Näihin molempiin oli vastannut 12 ammattilaista. Neljä ammattilaista vastasi, että heidän asiakkaansa käyttävät jotakin muuta tapaa. Näitä tapoja emme tiedä kyselylomakkeen puutteen takia. Tämän kysymyksen tulokset eivät ole vertailukelpoisia Suomesta saatujen vastausten kanssa, sillä vastaajat saattoivat valita vain käyttötavan eivätkä merkitä asiakkaiden määrää.

Emme laskeneet lukuihin mukaan vastauksia, joissa kerrottiin esimerkiksi, että asiakkaat käyttävät muita kuvasymboleja. Vastauksissa ei kerrottu käyttäjämäärää, vaan niissä saattoi lukea, millaisia taulut tai kansiot ovat, mitä niissä on tai mitä sanoja kansiosta käytetään, esimerkiksi ja-sanaa.

Vastauksissa oli luultavasti huomioitu myös ne asiakkaat, joita ammattilaisilla ei enää ole, sillä joissakin maakunnissa tähän kysymykseen tuli vastauksia myös niistä maakunnista, joissa ei ole käyttäjiä. Laskimme silti nämä mukaan lukuun, sillä emme voi tietää ymmärsivätkö kaikki kysymyksen samalla tavalla vai niin kuin se olisi tarkoitettu. Olimme tarkoittaneet, että ammattilaiset olisivat vastaan-

neet niiden asiakkaiden perusteella, joita ammattilaisella oli tällä hetkellä. Kysymyksenasettelu oli siis harhaanjohtava. Sitä olisi pitänyt tarkentaa paremman ja oikeanlaisen tuloksen saamiseksi.

Vastauksissa voi myös olla päällekkäisyyksiä, sillä asiakas voi käyttää useampaa kommunikointimenetelmää samanaikaisesti. Emme kuitenkaan voi sanoa sitä varmaksi, sillä vastauksista ei voi päätellä onko kyseessä sama vai eri asiakas. Emme myöskään kysyneet käyttävätkö kyseiset asiakkaat muita kommunikointikeinoja blisskielen lisäksi.

6.3 Alan järjestöjen tunnettuus

Kysyimme Suomen kyselyssä, ovatko vastaajat kuulleet Bliss-portista. Ruotsinkielisistä vastaajista 52 % (n=12) tiesi, mikä Bliss-portti on, 39 % (n=9) oli kuullut mainittavan Bliss-portista ja 9 % (n=2) ei tiennyt Bliss-portista. Suomenkielisistä vastaajista 12 % (n=11) tiesi, 30 % (n=26) oli kuullut nimen ja 58 % ei tiennyt Bliss-portista. Vastaavasti kysyimme Ruotsin kyselyssä, ovatko vastaajat kuulleet ISAAC Sverige:stä. 67 % (n=18) vastaajista tiesi, mikä on ISAAC Sverige, 11 % (n=3) oli kuullut nimen ja 22 % (n=6) ei tiennyt kyseistä järjestöä.

On huomattavaa, että useat suomenkieliset puhevamma-alan ammattilaiset eivät tiedä Bliss-porttia. Ruotsinkielisille Suomessa työskenteleville ammattilaisille Bliss-portti on tutumpi kuin suomenkielisille. Suomen kyselyn vastaajat saivat myös kertoa toiveita Bliss-portin toiminnasta avoimella vastauksella. Bliss-portilta toivottiin tapaamisia, pieniä koulutuksia ja sosiaalisen median kanavaa, jolla voisi jakaa kokemuksia ja ajatuksia blisskielestä sekä blissmateriaaleja.

Tutkimuksemme mukaan ISAAC Sverige on ruotsalaisille puhevamma-alan ammattilaisille tutumpi kuin Bliss-portti on Suomessa työskenteleville. Nämä kaksi järjestöä eivät kuitenkaan vastaa toisiaan, sillä ISAAC Sverige edustaa kaikkien AAC-menetelmien käyttäjiä ja Bliss-portti erityisesti blisseillä kommunikoivia henkilöitä.

Suomenkielisistä vastaajista Bliss Online -sivustoa oli käyttänyt 10 % (n=9), vastaajista 19 % (n=17) tietää sivuston, mutta ei ollut käyttänyt sitä ja 70 % (n=62) ei tuntenut sitä. Suomen kyselyn ruotsinkielisistä vastaajista 30 % (n=7) oli käyttänyt ja 30 % (n=7) oli kuullut sivustosta. Vastaajista 39 % (n=9) ei ollut kuullut kyseisestä sivustosta. Ruotsin kyselyn vastaajista 81 % (n=22) oli käyttänyt Bliss Online -sivustoa, 15 % (n=4) oli kuullut kyseisestä sivustosta ja 4 % (n=1) ei tiennyt sivustoa.

Blisskouluttajat voisivat mainita Bliss Online -sivustosta kursseilla ja erilaisissa koulutuksissa, jotta ihmiset tulisivat tietoisemmiksi tällaisen sivuston olemassaolosta. Blisskursseilla voitaisiin myös harjoitella Bliss Onlinen käyttöä, mikä parantaisi kurssin käyneiden valmiuksia valmistaa blisskielistä materiaalia.

7 POHDINTA

Tutkimuksen perusteella voimme todeta, että blissien käyttö näyttää olevan Suomessa todella vähäistä, eikä monikaan puhevamma-alan ammattilainen tunne blisskommunikaatiota tai pitää sitä soveltuvana vain marginaaliselle käyttäjäryhmälle. Ruotsissa blisskieli on kommunikoinitimenetelmänä tutumpi.

Saimme selville, että blisskielen käyttäjämäärät ovat vähentyneet selvästi. 1990-luvulla on arvioitu, että Suomessa on 150 blisskielen käyttäjää (Raveikko 2011). Viimeisen kymmenen vuoden aikana blisskäyttäjää on ollut tutkimuksemme mukaan 46–91 (Taulukko 1). Tällä hetkellä Suomessa blisskielen käyttäjiä on 37–76. Blisskielen käyttäjien määrä on vähentynyt sekä 90-luvun arviosta, että viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tällä hetkellä blissejä tuntevien ammattilaisten määrä lisääntyy, koska blisskielen peruskurssi kuuluu puheterapeuttikoulutukseen ja puhevammaisten tulkkikoulutukseen ainakin Åbo Akademiassa ja Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Emme ole varmoja tutkimuksen luotettavuudesta, sillä emme saaneet vastauksia jokaisesta Suomen ja Ruotsin maakunnasta. Myös vastaajien antamat vastaukset blisskielen käyttäjämääristä olivat todella epätarkkoja, koska vastaajat eivät olleet vastanneet määrään tarkkaa arvoa vaan esimerkiksi vähän tai jonkin vaihteluvälin. Näiden vastausten tulkitseminen oli vaikeaa, emmekä saaneet tarkkoja määriä blissejä käyttävistä asiakkaista. Saimme kuitenkin hyvin vastauksia siihen, kuinka paljon puhevamma-alan ammattilaiset osaavat käyttää blisskieltä. Tuloksiin saattoi vaikuttaa myös se, että emme saaneet vastauksia jokaisesta asiantuntijaryhmästä. Otos oli kuitenkin melko kattava ammattilaisten blisskielen käytön ja osaamisen suhteen.

Kohdensimme tutkimuksen puhevamma-alan ammattilaisille, mutta emme ottaneet huomioon, että tutkimukseen osallistuvilla käsitteet puhevammainen tai puhevamma-ala eivät välttämättä olleet tuttuja. Emme myöskään määrittäneet tutkimuskirjeessä sen tarkemmin, ketkä kuuluvat tähän ammattiryhmään. Monet ammattilaiset mahdollisesti mieltävät työskentelevänsä sairaiden tai vammais-

ten ihmisten parissa, eivät niinkään puhevammaisten. Mahdollisesti kaikki potentiaaliset vastaajat eivät täyttäneet kyselylomaketta, vaikka olisivatkin avanneet kyselyn. Esimerkiksi Ruotsin kysely oli avattu 215 kertaa lähettämättä vastausta. Saimme vastauksia kuitenkin vain 27.

Jälkikäteen olemme huomanneet, että kyselymme oli puutteellinen. Ruotsiksi käännetystä kyselyistä unohtui muutama kysymys tai avoimen vastauksen laatikko, mikä aiheutti sen, että Suomen ja Ruotsin kyselyiden tulokset eivät olleet aivan vertailukelpoisia. Saatoimme vain analysoida yhden kysymyksen tulokset kerrallaan ja pohtia, mitä siitä voi päätellä verrattuna muihin.

Kyselyyn vastasi blisskieltä osaavia ammattilaisia, joilla ei ole blissasiakkaita. Tätä emme olleet huomioineet kyselyä tehdessä. Kyselyn olisi voinut muokata heille niin, etteivät he olisi joutuneet vastaamaan asiakkaita koskeviin kysymyksiin, vaan olisivat voineet sivuuttaa kysymykset kokonaan. Useassa kohdassa olisi myös voinut olla vastausvaihtoehto ”minulla ei ole bliss-asiakkaita”, mikä olisi helpottanut vastaamista. Nyt useat vastaajat olivat kirjoittaneet sen avoimeen vastauslaatikkoon jokaisen asiakasta koskevan kysymyksen kohdalle. Kyselyn rakenteen loogisuus olisi helpottanut myös tulosten analysointia.

Joissakin kohdissa kysymysten asettelut olivat vastaajille epäselviä tai he eivät ymmärtäneet vastausvaihtoehtoja samalla tavalla kuin miten me olimme ne ajatelleet. Näin oli sekä suomen- että ruotsinkielisen kyselyn kanssa. Jos mitattavat käsitteet ovat liian hankalia tai epäselviä, tutkimukseen voi aiheutua mitausvirheitä (Heikkilä 2014, 177). Toisaalta, jos olisimme tarkentaneet kysymyksenasettelua, kysymyksistä olisi voinut tulla liian pitkiä. Silloin kaikki vastaajat eivät olisi välttämättä lukeneet kysymystä loppuun, ja vastaukset olisivat olleet tämän vuoksi epätarkkoja. Onneksi osaan vaihtoehtoista olimme laittaneet selittävät tekstit, esimerkiksi blisstaulun ja kommunikointitaulun kohdalle. Eri paikoissa näistä käytetään eri termejä.

Opinnäytetyömme toinen ohjaaja, äidinkieleltään ruotsinkielinen, tarkasti kyselymme ruotsinkieliset kysymykset ennen sen julkaisemista. Ruotsin ja Suomen vammaisalan termistö on eri. Esimerkiksi suomenruotsiksi puhevammaisen

henkilö on *en talhandikappad person*. Ruotsissa puhevammaisesta käytetään nimitystä *person med funktionsnedsättning i tal*, jonka suora suomennos on *henkilö, jolla on toiminnan alentuma puheessa*. Vaikka olimme pyrkineet huomioimaan eroavaisuudet, vastauksista kävi ilmi, että osa vastaajista ei tiennyt mitä kysymykseen olisi kuulunut vastata.

Kysymysten vastausvaihtoehdot oli laadittu Suomen puhevamma-alan näkökulmasta. Olimme miettineet esimerkiksi vastaajien ammatit ja työpaikat sen perusteella, mitä Suomessa voitaisiin vastata tai mikä olisi todennäköisin vastaus, emme niinkään huomioineet, että Ruotsissa tilanne voisi olla erilainen. Esimerkiksi puhevammaisten tulkki on Ruotsissa vieras käsite ja ammattiryhmä. Ruotsin vastaajista enemmistö olikin muiden kuin vastausvaihtoehdoissa mainittujen ammattien edustajia.

Tutkimuksemme perusteella blisskielen tietoisuuden levittämiselle on tarvetta ja ehdotammekin sitä aiheeksi jatkotutkimukselle. Blisskieltä käyttäviltä ammattilaisilta ja asiakkaita voitaisiin kerätä mielipiteitä ja ideoita siitä, miten blisskielen mahdollisuuksista kommunikointimenetelmänä voitaisiin tiedottaa.

Opinnäytetyöprossin aikana opimme, että kommunikointimenetelmän käyttöönotto riippuu paljon puheterapeutista, erityisopettajasta ja lähipiirin aktiivisuudesta. Juuri blisskielen peruskurssin käyneinä voimme todeta, että blisskielen ja -kommunikoinnin oppiminen ei käy hetkessä. Eräs vastaajakin on kanssamme samaa mieltä.

Blisskieli vaatii paljon sitoutumista, uskallusta ja rohkeutta sekä pysyvää lähipiiriä!

Kuten Suomen kyselymme vastaajat, myös me pohdimme, mitä blisskielen ja Bliss-portin tunnettuuden parantamiseksi voitaisiin tehdä. Bliss-portti voisi tiedottaa blisseistä vähillään resursseilla esimerkiksi jollain sosiaalisen median kanavalla, kuten Facebook-sivulla tai -ryhmässä. Ruotsissa Specialpedagogiska skolmyndighetenillä (SPSM) on internet foorumi Mötesplats Bliss. Foorumilla jaetaan blissien käyttöideoita ja kerrotaan blisstapaamisista. Bliss-portti voisi

tehdä yhteistyötä SPSM:n kanssa tai perustaa vastaavan suomenkielisen foorumin.

Bliss-portin edustajat voisivat myös käydä vierailmassa esimerkiksi erityispedagogiikan, logopedian ja puhevammaisten tulkkauksen koulutuksissa kertomassa opiskelijoille blisskielestä ja sen mahdollisuuksista kommunikointimenetelmänä. Tieto blisskielestä ja blissejä käyttäneiden ammattilaisten kokemukset voisivat lisätä tulevien ammattilaisten positiivista suhtautumista tähän kommunikointimenetelmään. Osa ammattilaisista ajattelee blisskielestä myönteisesti, mutta harmittelee tiedon puutetta, kuten eräs vastaajamme kertoo.

Bliss olisi erinomainen kommunikointimenetelmä - kieli! Jostain syystä sen käyttö on kuitenkin hyvin vähäistä, etenkin kun ei olla alueilla, jossa väestöä on enemmän. Tietoa Bliss-kielen mahdollisuuksista on vähän ja useimmat keskustelukumppanit eivät osaa sitä käyttää tai tiedä sen mahdollisuuksista. Myös muut kommunikointimenetelmät ovat tutumpia ja niiden käyttö koetaan kaiketi siksi myös helpommaksi. Paljon kommunikointiohjelmia on nykyisin tullut tableteille, joten myös tällä jatkossa on merkitystä asialle.

Kuitenkin kommunikointimenetelmiä suositeltaessa tulee muistaa, että jokainen puhevammaisen henkilö on omanlaisensa yksilö ja jokaisella on yksilölliset tarpeet kommunikoinnissa. Vaikka blissit sopivat vain harvoille, blisskielen etuna on esimerkiksi se, että sillä voi muodostaa kokonaisia kieliopin mukaisia lauseita. Monille blisskieli on väylä lukemaan ja kirjoittamaan oppimiseen, kuten Suomen ensimmäiselle blisskielen käyttäjälle Leo Leppälälle. Hän kirjoittaa aakkosilla omaelämäkerrallista kirjaa, joka julkaistaan lähiaikoina (Nylund 2017).

LÄHTEET

- Blissymbolics Communication International. About BCI. Viitattu 30.3.2017.
<http://www.blissymbolics.org>.
- Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Publishing.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita.
Helsinki: Tammi.
- Holm, Michaela 2017. Yksikkövastaava, puheterapeutti, Folkhälsanin
Kommunikaatiokeskus. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 26.1.
- Huuhtanen, Kristina 2011. Bliss-kielellä kommunikointi. Teoksessa Kristina
Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat
kommunikointimenetelmät Suomessa. 3.painos. Helsinki:
Kehitysvammaliitto ry, 73–81.
- ISAAC Sverige 2015a. Om AKK. Bliss. Viitattu 30.3.2017. <http://www.isaac-sverige.se/>.
- ISAAC Sverige 2015b. Om ISAAC. Viitattu 30.3.2017. <http://www.isaac-sverige.se/>.
- Katajisto, Taro 2016. Käytetyimmät kommunikointiohjelmat Windows-
käyttöjärjestelmälle. Tikonen. 2016 nro 1 Aiheet. Avustava
tietotekniikka. Viitattu 13.3.2017. <https://www.tikonen.fi>.
- Kehitysvammaliitto 2015. Tietoa liitosta. Puhevammaisuus. Viitattu 1.10.2016.
<http://www.kehitysvammaliitto.fi/>.
- Mattila, Mikko 2004. Tilastollinen päättely. KvantiMOTV - Menetelmäopetuksen
tietovaranto. Viitattu 24.1.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>.
- Nylund, Annette 2017. Blisskielen käyttö. Luento Bliss peruskurssi 20.3.2017.
Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Ohtonen, Marianna; Huuhtanen, Kirstina & Yläne, Maija 2010. Kommunikointi.
Teoksessa Anna-Liisa Salminen (toim.) Apuvälinekirja. Helsinki:
Kehitysvammaliitto ry, 98–110.
- Papunet 2015a. Tietoa. Puhetta korvaava kommunikointi. Blisskieli. Viitattu
6.3.2017. <http://papunet.net/>.

- Papunet 2015b. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointitaulu. Viitattu 3.3.2017.
<http://papunet.net/>.
- Papunet 2015c. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointikansio. Viitattu 3.3.2017.
<http://papunet.net/>.
- Papunet 2015d. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointikansio. Irtokuvakansio.
Viitattu 3.3.2017. <http://papunet.net/>.
- Papunet 2016a. Bliss-portti – Bliss-porten. Viitattu 29.9.2016.
<http://papunet.net/>.
- Papunet 2016b. Tietoa. Kommunikointi apuvälineellä. Viitattu 3.3.2017.
<http://papunet.net/>.
- Papunet 2016c. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointikansio. Avainsanakansio.
Viitattu 4.3.2017. <http://papunet.net/>.
- Papunet 2016d. Tietoa. Apuvälineet. Kommunikointikansio. Laaja kansio.
Viitattu 4.3.2017. <http://papunet.net/>.
- Puheterapeuttiliitto. Puheterapia. Viitattu 1.10.2016.
<http://www.puheterapeuttiliitto.fi/>.
- Raveikko Leena 2011. Bliss-kielen käyttö Suomessa. Teoksessa Kristina
Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat
kommunikointimenetelmät Suomessa. 3.painos. Helsinki:
Kehitysvammaliitto ry, 82–83.
- Seterra Online Geography Games i.a. Svenska (Swedish). Seterra Online - lär
dig geografi. Sverige: landskap (pdf). online.seterra.com.
- Suomen yrittäjät i.a. Maakunta. <http://www.yrittajat.fi/yrittajat/kunnat-ja-yrittajyys>.
- Terveysten ja hyvinvoinninlaitos 2015. Julkaisut. Sähköiset käsikirjat.
Vammaispalvelujen käsikirja. Itsenäisen elämän tuki.
Kommunikointi. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Viitattu
14.3.2017. <http://thl.fi>.
- von Tetzchner, Stephen & Martinsen, Harald 2014. 4. painos. Johdatus puhetta
tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Helsinki:
Kehitysvammaliitto ry.
- Trygg, Boel Heister 2010. Graafinen kommunikointi: Esineet, kuvat ja symbolit
puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa. Helsinki:
Kehitysvammaliitto ry.

Valteri 2015. Valteri-puoti. Materiaalit. Puhetta tukeva ja korvaava kommunikointi sekä viittomakieli. Bliss-taulu. Viitattu 3.3.2017.
<https://www.valteri.fi>.

Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Ylätupa, Maija; Huuhtanen, Kristina; Ohtonen, Marianne & Roisko, Eija 2011. Tekniikka viestimisen apuna. Teoksessa Kristina Huuhtanen (toim.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa. 3.painos. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry, 85–91.

LIITTEET

Liite 1: Tutkimuskirje

Hei!

Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa ja teemme opinnäytetyönä tutkimusta Bliss-symbolien käytöstä Suomessa ja Ruotsissa. Työn on tilannut Bliss-portti – Bliss-porten. Alla on linkki kyselyyn, joka on suunnattu puhevamma-alalla työskenteleville ammattilaisille. Kyselyllä keräämme aineistoa keväällä 2017 valmistuvaan opinnäytetyöhömmä, jonka voi sen valmistuttua lukea osoitteesta <https://www.theseus.fi/>.

Kyselyssä on monivalintakysymyksiä ja vastaamiseen kuluu aikaa noin 5–10 min. Käsittelemme vastaukset anonymisti, joten yksittäistä vastaajaa ei voida vastusten perusteella tunnistaa. Kaikkien yhteystietonsa antaneiden vastaajien kesken arvotaan Folkhälsanin tuotepalkintoja.

Lisätietoja kyselystä/tutkimuksesta saat:

tuija.nieminen@student.diak.fi

Kiitos osallistumisestasi!

Tuija Nieminen

Taija Seppälä

Vi studerar fjärde året vid Diakoniyrkeshögskolan. Vi skriver examensuppsats om hur Bliss-symboler används i Finland och i Sverige. Undersökningen är beställd av Bliss-portti – Bliss-porten. Med denna enkät samlar vi information för examensuppsatsen som blir färdig våren 2017. Den färdiga uppsatsen kan man hitta på <https://www.theseus.fi/>

Enkäten innehåller flervalsfrågor och den tar ungefär 5-10 minuter att fylla i. Enkäten är anonym så enskilda personer kan indentifieras inte efter svaren. Vi lottar ut några Folkhälsan-produkter bland alla som har svarat på enkäten och lämnat sina kontaktuppgifter.

Om ni har frågor om enkäten/undersökningen kontakta gärna:
taija.seppala@student.diak.fi

Med vänliga hälsningar,

Tuija Nieminen

Taija Seppälä

Liite 2: Kysely Suomessa työskenteleville ammattilaisille

Kieli / Språk? *

- suomi
- på svenska

Missä Suomen maakunnassa työskentelet? *

- Uusimaa
- Varsinais-Suomi
- Satakunta
- Kanta-Häme
- Pirkanmaa
- Päijät-Häme
- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Etelä-Savo
- Keski-Suomi
- Pohjois-Savo
- Pohjois-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa - Åland

Montako vuotta olet työskennellyt puhevammaisten parissa? *

Missä olet töissä? (voit valita useamman) *

- erityiskoululla
- puheterapian yksikössä (julkinen tai yksityinen palveluntarjoaja)
- tulkkauspalvelualan yrityksessä
- jossain muualla. Missä?
- _____

Ammattisi? (voit valita useamman) *

- Puheterapeutti
- Erityisopettaja
- Puhevammaisten tulkki
- AAC-ohjaaja
- Kommunikaatio-ohjaaja
- Joku muu, mikä?
- _____

Onko Bliss-portti - Bliss-porten sinulle tuttu? *

- Kyllä
- Olen kuullut nimen
- Ei

Onko Bliss Online -sivusto sinulle tuttu? *

- Kyllä, olen käyttänyt
- Kyllä, mutta en ole käyttänyt
- Ei ole tuttu

Osaatko käyttää blisskommunikaatiota? *

- hyvin
- kohtalaisesti
- vähän
- en ollenkaan

Kuinka usein käytät blissejä? *

- joka päivä
- joka viikko
- joka kuukausi
- kerran puolessa vuodessa
- harvemmin
- muu aika
- _____

Miten olet opiskellut blissejä? (voit valita myös useamman) *

- Blisskurssilla
- Sisältyy/Sisältyi koulutukseeni
- Itsenäisesti
- Asiakkaan kautta
- Jotenkin muuten, miten?
- _____

Kuinka monta blissejä käyttävää asiakasta sinulla on nyt? *

_____

Kuinka monta blissejä käyttävää asiakasta sinulla on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana? *

Arvioi montako blissejä käyttävää asiakasta sinulla ja työtovereillasi on yhteensä tällä hetkellä. *

Millä tavalla asiakkaat käyttävät blissejä? Kuinka monta asiakasta kyseistä tapaa käyttää? *

bliss-taulu (symbolit jaoteltu asiayhteyden mukaan)

---

kommunikointitaulu (ilmaisuja, jotka liittyvät tiettyyn aiheeseen/tilanteeseen)

---

kommunikointikansio

---

tietokone

---

tablet

---

jokin muu, mikä?

Asiakkaat kommunikoivat... (merkitse myös määrä) *

...yksittäisillä bliss-symboleilla.

...lausetasoisesti blisskielen kieliopin mukaan.

_____

...lausetasoisesti suomenkielen kieliopin mukaan.

_____

jotenkin muuten, miten?

_____

Arvioi montako blissejä käyttävää asiakasta työtovereillasi on tällä hetkellä. *

_____

Millä tavalla asiakkaat käyttävät blissejä? Kuinka monta asiakasta kyseistä tapaa käyttää? *

bliss-taulu (symbolit jaoteltu asiayhteyden mukaan)

_____

kommunikointitaulu (ilmaisuja, jotka liittyvät tiettyyn aiheeseen/tilanteeseen)

_____

kommunikointikansio

_____

tietokone

_____

tablet

_____

jokin muu, mikä?

_____

en osaa sanoa

Oletko suositellut blisskommunikaatiota? Jos kyllä, kuinka monelle asiakkaalle? *

Kyllä

_____

En

Muita kommentteja blisseistä? Onko sinulla toiveita Bliss-portin toiminnasta?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

I vilket landskap jobbar du? *

Nyland

Egentliga Finland

Satakunta

Egentliga Tavastland

Birkaland

Päijänne-Tavastland

Kymmenedalen

Södra Karelen

Södra Savolax

Norra Savolax

Norra Karelen

Mellersta Finland

- Södra Österbotten
- Österbotten
- Mellersta Österbotten
- Norra Österbotten
- Kajaland
- Lappland
- Åland

Hur många år har du jobbat med personer med funktionsnedsättning? *

Var jobbar du? (möjligt att välja flera) *

- På en specialskola
- vid logopedisk rehabilitering
- i ett tolkbolag
- en annan plats. Var?
-

Vad är ditt yrke? (möjligt att välja flera) *

- Logoped
- Specialpedagog
- Tolk för talhandikappade
- AKK-arbetare
- Kommunikationspedagog
- Något annat. Vad?
-

Har du hört om Bliss-portti - Bliss-porten? *

- Ja, jag vet vad det är
- Ja, jag har hört namnet
- Nej

Har du hört om blissonline.se? *

- Ja, jag har använt det
- Ja, jag har hört om det
- Nej

Hur kommunicerar du med bliss? *

- Bra
- Ganska bra
- Lite
- Inte alls

Hur ofta använder du bliss? *

- varje dag
- varje vecka
- varje månad
- en gång per halvt år
- mindre ofta
- någon annan period. Berätta
- _____

Hur har du studerat bliss? *

- På en bliss-kurs
- Ingår i min utbildning

- Själv
- Genom en klient
- På ett annat sätt, hur?
- _____

Hur många klienter som kommunicerar med bliss har du just nu? *

_____

Beräkna hur många klienter som kommunicerar med bliss du och dina närmaste kollegor har tillsammans för tillfället? *

_____

På vilket sätt använder klienterna bliss? Ange också antalet användare. *

blisstavla

_____

kommunikationskarta

_____

kommunikationsmapp

_____

datorn

_____

surfplatta

_____

på något annat sätt, vilket?

_____

Klienter kommunicerar med... (ange också antalet användare) *

...enstaka bliss-symboler.

_____

...hela meningar som följer bliss-språkets grammatik.

_____

...hela meningar som följer svensk grammatik.

_____

på något annat sätt, vilket?

_____

Beräkna hur många klienter som kommunicerar med bliss dina närmaste kollegor har för tillfället? *

_____

På vilket sätt använder klienterna bliss? Ange också antalet användare. *

blisstavla

_____

kommunikationskarta

_____

kommunikationsmapp

_____

datorn

_____

surfplatta

---

på något annat sätt, vilket?

---

jag vet inte

Har du rekommenderat bliss-kommunikation för någon? Om "ja", till hur många personer? *

Ja

Nej

Har du övriga kommentarer gällande bliss? Önskemål för Blissportens verksamhet?

Liite 3: Kysely Ruotsissa työskenteleville ammattilaisille

I vilket landskap jobbar du? *

- Blekinge
- Bohuslän
- Dalarna
- Dalsland
- Gotland
- Gästrikland
- Halland
- Hälsingland
- Härjedalen
- Jämtland
- Lappland
- Medelpad
- Norrbotten
- Närke
- Skåne
- Småland
- Södermanland
- Uppland
- Värmland
- Västerbotten
- Västergötland
- Västmanland
- Ångermanland
- Öland
- Östergötland

Hur många år har du jobbat med personer med funktionsnedsättning? *

Var jobbar du? (möjligt att välja flera) *

- På en specialskola
 vid logopedisk habilitering
 i ett tolkbolag

en annan plats. Var?

Vad är ditt yrke? (möjligt att välja flera) *

- Logoped
 Specialpedagog
 Tolk för talhandikappade
 AKK-arbetare
 Kommunikationspedagog

Något annat. Vad?

Har du hört om ISAAC Sverige? *

- Ja, jag vet vad det är
 Ja, jag har hört namnet
 Nej

Har du hört om blissonline.se? *

- Ja, jag har använt det
 Ja, jag har hört om det
 Nej

Hur kommunicerar du med bliss? *

- Bra
- Ganska bra
- Lite
- Inte alls

Hur ofta använder du bliss? *

- varje dag
- varje vecka
- varje månad
- en gång per halvt år
- mindre ofta
- någon annan period. Berätta
- _____

Hur har du studerat bliss? *

- På en bliss-kurs
- Ingår i min utbildning
- Själv
- Genom en klient
- På ett annat sätt, hur?
- _____

Hur många klienter som kommunicerar med bliss har du just nu? *

_____

Hur många klienter som kommunicerar med bliss har du haft under senaste 10 åren? *

Beräkna hur många klienter som kommunicerar med bliss du och dina närmaste kollegor har tillsammans för tillfället? *

På vilket sätt använder klienterna bliss? Ange också antalet användare. *

blisstavla

---

kommunikationskarta

---

kommunikationsmapp

---

datorn

---

surfplatta

---

på något annat sätt, vilket?

Klienter kommunicerar med... (ange också antalet användare) *

...enstaka bliss-symboler.

...hela meningar som följer bliss-språkets grammatik.

...hela meningar som följer svensk grammatik.

på något annat sätt, vilket?

Beräkna hur många klienter som kommunicerar med bliss dina närmaste kollegor har för tillfället? *

_____

På vilket sätt använder klienterna bliss? Ange också antalet användare. *

blisstavla

_____

kommunikationskarta

_____

kommunikationsmapp

_____

datorn

_____

surfplatta

_____

på något annat sätt, vilket?

_____

jag vet inte

Har du rekommenderat bliss-kommunikation för någon? Om "ja", till hur många personer? *

Ja

_____

Nej